ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 69 (1706) | Аўторак, 28 жніўня 1962 года | Цана 4 кап.

Дзень шахцёра... Мінуў той час, калі свята гэтае мела да Беларусі толькі ўскоснае дачыненне. 26 жніўня мы шчыра віншавалі з ім і сваіх, беларускіх шахцёраў. Такім аўтарытэтным і відным з'яўляецца зараз атрад беларускіх шахцёраў, што нават мае свайго прадстаўніка ў вышэйшым органе ўлады краіны. Вось ён перад вамі — перадавы машыніст камбайна на Салігорскім калійным камбінаце, дэпутат Вярхоўнага Савета СССР Леанід Булгак.

Фота М. МІНКОВІЧА.

ЗА ЗДАРОЎЕ ЎСІХ!

А. КОРХАЎ, галоўны ўрач 3 бальніцы г. Мінска.

Пачну з аднаго, зусім нядаўняга прыкладу, які цяжка, амаль немагчыма забыць. У Мінску, у горадзе, дзе на кожныя 300 чалавек насельніцтва прыпадае адзін урач, дзе працуюць клінічныя бальніцы з самым дасканалым медыцынскім абсталяваннем, у сталічным горадзе Мінску памёр чалавек, якому яшчэ не споўнілася 30 гадоў. Памёр, уявіце сабе, ад апендыцыту!

Тут не было выключна цяжкага выпадку, не было і памылкі хірурга пры аперацыі. Проста значынная лёгкадумнасць у адносінах да сябе, да свайго здароўя. Пяць прыступаў чалавек перахадзіў на нагах — «абыдзецца як-небудзь, перацярплю». А калі ноччу машына хуткай дапамогі прывезла яго ў бальніцу, аперацыя была ўжо справай дарэмнай.

Чаму так бязглузда абарвалася жыццё маладога чалавека? Хто ў гэтым вінаваты? Можна сказаць, і тут не будзе памылкі, што вінаваты толькі ён сам. Але каму ад гэтага стане лягчэй?

Кожны такі выпадак прымушае зноў і зноў задумацца. Магчыма, і мы ў чым-небудзь вінаваты, чагосьці недагледзелі, не ўлічылі? Магчыма, лёгкадумнасць, якую праявіў хворы, не проста рыса яго характару, а і адзнака невысокай культуры, невуцтва ў пытаннях медыцыны, санітарыі і гігіены?

Я вось часам думаю — што трэба ведаць чалавеку, якога мы можам лічыць сёння культурным? Кожны спецыяліст, безумоўна, будзе ў першую чаргу гаварыць за сваю галіну ведаў — тут і эстэтыка, і логіка, і псіхалогія, і асновы жыцця грамадства і прыроды... Настойлівы голас нашай грамадскасці пакрысе не-не ды і дапаўняе абавязковую праграму школьных падручнікаў і курсаў у інстытутах прадметамі, у якіх хтосьці праявіў гарачую зацікаўленасць. І ў багаж абавязковых ведаў чалавека паступова трапляе вельмі многа нова-га. Акрамя аднаго: ведаў аб сваім арганізме, аб сваім здароўі.

Скажуць: а ў школах жа выкладаецца анатомія! Тут я магу адказаць адным, магчыма, крыху грубаватым, затое дакладным параўнаннем: ведаць з чаго складаецца машына, гэта яшчэ не значыць умець кіраваць ёю. А чалавек павінен умець кіраваць сваім арганізмам, разумець і адчуваць яго, павінен быць у некаторай ступені медыкам для самога сябе і культурным (асабліва падкрэсліваю — культурным) медыкам у адносінах да сваіх дзяцей.

Вось перада мною ў кабінеце стаіць жанчына. На штрыфелі яе жакета блакітны ромбік — адзнака вышэйшай адукацыі. Яна стаіць і горача даказвае, што ў яе сына «цяжкае псіханеўралагічнае захворванне», сыпле, як сапраўдны ўрач, складанымі тэрмінамі, узятымі з медыцынскіх даведнікаў, напэўна, паўгадзіны назад, і патрабуе, каб двухгадовага хлопчыка (дарэчы, зусім здаровага, толькі распешчанага) неадкладна паклалі ў бальніцу.

Я ведаю гэтую жанчыну і яе мужа, ведаю хлопчыка ледзь не з першага дня нараджэння. Далі-бог, калі б спецыяльна хацелі людзі зрабіць усё, каб сапсаваць здароўе дзіцяці, яны лепш бы з гэтым не справіліся, чым знаёмыя мне бацькі. Пачалося з таго, што самыя элементарныя правілы догляду дзіцяці былі для іх свайго роду кітайскай граматай. А потым недзе штосьці пачыталі, штосьці праслухалі, і пачалася «самадзейнасць»...

Калі б у мяне было такое права, я не выдаваў бы маладым людзям пасведчання аб шлюбе, пакуль яны не праслухаюць спецыяльны кароткі курс лекцый на медыцынскія тэмы і не здадуць экзамену! Такая мера неабходна і па многіх іншых, чыста медыцынскіх патрабаваннях. Бо няма чаго падрабляцца пад страусаў і сарамліва не бачыць, што вядзе за сабою невуцтва, бескультур'е, і я б сказаў, часам нават варварства ў пытаннях сямейнага жыцця, колькі прыносіць хвароб людзям, асабліва жанчынам.

Гэта першае, з чаго можна пачаць хоць сёння. Другое — справа больш складаная і рабіць яе нельга паспешліва. Але гаварыць аб ёй неабходна цяпер. Я маю на ўвазе істотныя змены ў выкладанні анатоміі ў школах. Трэба зрабіць гэты прадмет, калі можна так сказаць, больш утылітарным, чым пазнавальным. Трэба, каб анатомія школа ўзбройвала вучняў для барацьбы за здароўе.

Дарэчы, школа пакуль што наогул вельмі пасіўна ўдзельнічае ў гэтай барацьбе. Возьмем хоць бы пытанні санітарна-гігіенічнага рэжыму школьных памяшканняў. Колькі разоў гаварылася аб цёмнай афарбоўцы парт, нездавальняючым паветраным рэжыме ў класах і калідорах, нарэшце, аб саміх партах. Падлічыце, колькі дзяцей сядзяць на партах, якія не адпавядаюць іх узросту, колькі разоў і медыкі, і самі педагогі ўзнімалі пытанне аб тым, што гэта дрэнна ўплывае на постаць нашых дзяцей, колькі разоў гаварылася, але... Нават пасля спецыяльнай сесіі Мінскага гарадскога Савета дэпутатаў працоўных, прысвечанай гэтаму пытанню — мне давялося ўдзельнічаць у ёй як урачу і як дэпутату — нават пасля гэтай сесіі мала што змянілася ў школах.

Хочацца сказаць некалькі слоў аб кірунку нашай санітарна-медыцынскай асветнай работы ці прапаганды. Вельмі ўжо многа ў нас — і ў лекцыях асобных урачоў, і ў іх выступленнях у друку, па радыё, і ў шматлікіх папулярных брашурах на медыцынскія тэмы — вельмі ўжо многа ўвагі аддаецца апісанням усіх прыкмет той ці іншай хваробы, усіх яе сімптомаў. І ёсць людзі — гэта мноствам прыкладаў могуць пацвердзіць, прынамсі, псіхіятры, — якія, начытаўшыся і наслухаўшыся, старанна шукаюць потым у сябе самае неверагоднае захворванне.

Мне здаецца, што ўся асветная работа ў галіне медыцыны павінна больш ісці па лініі выхавання **культуры здароўя**, культуры гігіены чалавека, адным словам, па прынцыпу «папярэджваючы — лячыць».

Мне застаецца яшчэ нейкім чынам апраўдаць сваё жаданне выступіць па ўсіх гэтых пытаннях іменна ў газеце «Літаратура і мастацтва». Па-першае, здароўе — гэта такая рэч, якая мае дачыненне да ўсіх людзей, і работнікі творчай працы, вядома, не з'яўляюцца выключэннем. Па-другое, я глыбока ўпэўнены, што думка і ўплыў той часткі нашай грамадскасці, якая працуе ў галіне культуры і мастацтва — вельмі моцная сіла; і ўпусціць магчымасць зацікавіць яе пытаннямі, якія хвалююць мяне як урача, як чалавека, як бацьку і, нарэшце, як дэпутата гарадскога Савета, упусціць такую магчымасць было б недаравальна. Асабліва гэта датычыць тых пытанняў, якія маюць непасрэднае дачыненне да школы, да дзяцей. Іх здароўе — гэта здароўе будучага грамадства, якому належыць стварыць новага чалавека, сапраўды прыгожага душою і целам.

АБЛАСНАЯ НАРОДНАЯ ФІЛАРМОНІЯ

У Мінску арганізавана абласная народная філармонія. Створан яе мастацкі савет. Філармонія будзе весці прапаганду сярод шырокіх мас працоўных твораў айчыннай і зарубежнай музычнай класікі, рускіх і беларускіх савецкіх кампазітараў, харавога, інструментальнага, вакальнага і харэаграфічнага мастацтва, папулярызаваць лепшыя самадзейныя калектывы і выканаўцаў.

Удзельнікамі філармоніі з'яўяцца калектывы мастацкай самадзейнасці і асобныя выканаўцы Мінска і вобласці.

Мастацкі савет стварыў таксама арганізацыйна-канцэртны, лекцыйны, вучэбна-метадычны і мастацка-рэпертуарны аддзелы. У іх рабоце на грамадскіх асновах прымуць удзел кампазітары, музыказнаўцы, майстры сцэны, спецыялісты вышэйшых і сярэдніх мастацкіх устаноў.

БЕЛТА.

СЛОЎНІК ІМЁНАЎ

Слоўнік асабістых імёнаў упершыню ў Беларусі склаў кандыдат філалагічных навук М. Р. Суднік. Ён дае поўны пералік мужчынскіх і жаночых імёнаў, якія шырока бытуюць сярод беларускага народа.

На працягу больш двух гадоў М. Р. Суднік прагледзеў звыш ста тысяч картак усесаюзнага перапісу насельніцтва, больш чым 50 тысяч імёнаў у выбарчых спісах, розныя літаратурныя і гістарычныя матэрыялы, старадаўнія і сучасныя календары.

У слоўнік увайшлі дзве тысячы імёнаў, а таксама спіс устарэлых, амаль не ўжываемых імёнаў.

НА ТРЭНІРОЎКУ.

Фотаэцюд В. БАРАНОЎСКАГА.

Хаім МАЛЬЦІНСКІ

Скарбы шчодрых глыбінь

Паэт Х. Мальцінскі нядаўна пабываў у шахцёраў Салігорска. У выніку гэтай паездкі з'явіўся паэтычны рэпартаж, два раздзелы з якога мы змяшчаем ніжэй.

Ты ці чуў! —
Салігорск.
Мчыць жалезная клець —
Я лячу пад зямлю,
Лямпу моўчкі тулю.
Лямпа тлее ледзь-ледзь.
І са мной беларусы-шахцёры.
Я лячу да стагоддзяў,
Што застылі навек.
Шум стаіць у вушах —
Не выходзіць.
Быццам хвалі шумяць
на прасторы,
Быццам хто мне да вуха прыклаў
Ракавіну марскую.
Я імчу,
я лячу,
Мігацяць уваччу
бэлькі,
рэйкі,
прыступкі.
Праз хвіліну якую
Клець у дол глуха стукае.
Дзень так метраў пяцьсот
Нада мною ўгары.
З клеці ў шахту выходжу.
Лямпа зырка гарыць.

* * *

Асвятляе дарогу ліхтар.
Я іду,
усіх дзіў валадар.
Гэта ж вечнасць глядзіць
на мяне.
Я чакаю,
што мора ўздыхне.
Як заціхлыя хвалі,
пласты.
Захад сонца
у іх застыў.
Сільвініт — зыркіх іскраў мільён.
Як распалены захад, ён.
Сінявата-чырвоны агонь —
Не атушыш нічым яго.
На зямлі нада мною дзень
З ліхтаром —
з ясным сонцам ідзе.
Галава мая поўна дум.
Я з шахцёркай па моры іду.
Мора калісь не знала тугі,
Хваляй білася ў берагі.
З сонцам бавілася яно.
Зараз мора — прыціхлае дно.
Стала соллю, сільвінам;
зірні —
Гэта водсвет марской глыбіні.
Сонцам свецяцца крышталі,
Ткні цыгарку — яна засмыліць.
І застылае мора на смак
Я каштую.
Вандроўнік-дзівак.
Сэнс жыцця я адчуў,
сам не свой.
Салігорск!
Ганаруся табой.
Паглядзіце
пласты зіхацяць.
Я у вечнасці
у гасцях.

Пераклад з яўрэйскай мовы Р. БАРАДУЛІНА.

Парад кветак

Вялізная амаль белая вяргіня. Толькі каля самага бутона пялёсткі афарбаваны ў бледна-жоўты колер. Ад кветкі вее свежасцю. Такіх вяргінь яшчэ не прыходзілася бачыць. Гэта новы гатунак. Яго вывеў сёлета мінскі кветкавод-аматар А. Чыкаў метадам вегетацыйнай гібрыдызацыі. Кветцы А. Чыкаў даў назву «Касманаўт». Гэтую вяргіню, як і многія іншыя кветкі, мінчане ўбачылі днямі на традыцыйнай выстаўцы кветак, якая адкрылася ў гарадскім Палацы спорту.

У выстаўцы ўдзельнічаюць Цэнтральны батанічны сад Акадэміі навук БССР, абласная станцыя юных натуралістаў, сярэдняя школа № 47, жыхары дома № 11 па вуліцы Грушаўскай, кветкаводы-аматары. Яны прадставілі на агляд дзесяткі гатункаў флоксаў, ружаў, вяргінь, бегоній, гладыёлусаў, якія былі выведзены імі за апошнія гады. Было што паказаць работнікам Цэнтральнага батанічнага саду АН БССР. Імі вырашчана каля 600 гатункаў руж, 500 гатункаў гладыёлусаў, 150 — флоксаў.

Заслугоўвае ўвагі стэнд жыхароў дома № 11 па вуліцы Грушаўскай. Інжынер М. Чычанкоў, хатняя гаспадыня М. Краўцова, бухгалтар І. Кірылаў, 76-гадовая Л. Сцяпанава і іншыя прыклалі нямала намаганняў, кабператварыць двор каля дома ў сапраўдны кветнік.

Абласная станцыя юных натуралістаў акрамя кветак экспанавала букеты. Большасць з іх падабраны з вялікім густам. Юныя натуралісты далі ім трапныя назвы «Подых лесу», «Памяці юнага героя», «Мілым малышам», «Каханаму» і іншыя.

Многа кветак прадставілі кветкаводы-аматары Н. Пятрушкіна, Я. Сяргеевіч, В. Ракаўчук, М. Гусеў і іншыя. Выведзеныя гатункі яны назвалі: «Мір», «Шчасце», «Дружба», «Прыгажосць». Так, гэта сапраўды выстаўка харавства і прыгажосці.

У ЗАЛЕ ВЫСТАЎКІ.

Фота М. Рубінштэйна.

АГІТБРЫГАДА ПРЫБЫЛА Ў ПОЛЕ...

«Пашана людзям роднага краю, што ўсе сілы аддаюць на ўборцы ўраджаю» — так назвала сваю новую канцэртную праграму агітбрыгада сельскага Дома культуры палескага сяла Рэчыца Столінскага раёна. З канцэртамі члены брыгады выязджаюць у гэтыя дні ў поле, на такі.

Прыемна было камбайнеру Міхаілу Столбе пачуць пра сябе частушкі ў выкананні Аўгінні Язубец і Сцепаніды Літвінка. Частушкі гэтыя з'явіліся невыпадкова: толькі на працягу першага тыдня камбайнер убраў сваім агрэгатам 130 гектараў азімых.

Куды б ні прыбывала агітбрыгада, члены яе стараюцца папоўніць свой рэпертуар мясцовымі фактамі, адзначыць перадавікоў, востра пакрытыкаваць недахопы. Калгаснікі горача апладзіруюць дабрадушным частушкам і вострым інтэрмедыям, задушэўным песням і заліхвацкім танцам.

Удзельнікі самадзейнага калектыву не абмяжоўваюць сваю дзейнасць аднымі канцэртамі. Агітатары звычайна тут жа на месцы выпускаюць «Баявы лісток», настаўніца Марыя Андрэеўна Прылуцкая правяла гутаркі «Нашы рэзервы павышэння прадукцыйнасці працы», «Убраў ураджай своечасова — выйграў...»

За час уборкі члены брыгады пабывалі ва ўсіх паляводчых брыгадах свайго калгаса «Сцяг перамогі», па просьбе суседзяў выязджалі ў сельгасарцелі «Першае мая», імя XXII з'езда КПСС.

БЕЛТА.

З ЛЕПШЫХ РАБОТ

Магілёўскі абласны Дом народнай творчасці з лепшых работ мясцовых майстроў жывапісу і прыкладнога мастацтва стварыў вялікую перасоўную выстаўку. З новага навучальнага года яна будзе шырока выкарыстоўвацца на занятках у народных універсітэтах, на прамысловых прадпрыемствах, у калгасах і саўгасах вобласці і суправаджацца лекцыямі мастакоў.

У экспазіцыю ўключаны індустрыяльныя пейзажы мастака П. Сітнікава, эцюды на сельскагаспадарчую тэматыку А. Шкляра, пейзажы Н. Федарэнкі і Р. Карповіча.

На выстаўцы прадстаўлены творы многіх мастакоў Бабруйска, а таксама лепшыя вырабы ўмелых рукадзельніц — абрусы, ручнікі, пакрывалы, блузкі, расшытыя жаночыя і мужчынскія касцюмы.

БЕЛТА.

ВЕЧАР КНІГІ

Нядаўна ў гарадскім пасёлку Акцябрскі Гомельскай вобласці паявілася аб'ява: «Сёння ў раённым Доме культуры адбудзецца вечар кнігі». Аб'ява прыцягнула ўвагу жыхароў.

Увечары пасля працоўнага дня глядзельная зала Дома культуры была поўна. З дакладамі аб значэнні кнігі ў жыцці чалавека, аб гісторыі і развіцці кнігавыдавецтва ў нашай краіне выступілі сакратар райкома ЛКСМБ т. Галіноўскі, выкладчык літаратуры Валосавіцкай сярэдняй школы т. Корзун, загадчык раённага аддзела культуры т. Руцькоў. Затым адбылася літаратурная віктарына.

Удзельнікі вечара набылі новыя кнігі ў кіёску, які працаваў у фае Дома культуры.

І. ГУРЭВІЧ.

КАБ ДУША ГАРНУЛАСЯ ДА ПРЫГОЖАГА

Мы яшчэ дрэнна выхоўваем у нашых дзяцей пачуццё прыгожага, любоў да навакольнай прыроды, да розных жыццёвых рэчаў і, нарэшце, любоў да мастацтва.

А хто, як не школьны настаўнік, павінен у першую чаргу клапаціцца аб выхаванні сапраўднага мастацкага густу ў сваіх вучняў, разумення імі прыгажосці жыцця?

І калі школа навучыць кожнага маленькага грамадзяніна захапляцца глыбінёй блакітнага неба, доўга не адыходзіць ад «Вячэрняга звону» Левітана і з затоеным дыханнем і хваляваннем услухоўвацца ў цудоўныя гукі «Пятай сімфоніі» Чайкоўскага, тады не будзе ў нас «адукаваных» дзікуноў, што топчуць кветкі, нявечаць дрэўцы.

Жыццё прымушае нас з усёй сур'ёзнасцю ставіцца да эстэтычнага выхавання ў школе. Што ўжо зроблена для паляпшэння яго? У праграмы 5—7 класаў уключаны ўрокі малявання і спеваў. Па гэтых прадметах у Мінскай вобласці наладжана сталая метадычная работа. Пры Абласным інстытуце ўдасканалення настаўнікаў адзін раз у паўгода склікаюцца семінары кіраўнікоў раённых секцый выкладчыкаў спеваў, разам з якімі складаецца, а потым падрабязна абмяркоўваецца каляндарны план па кожнаму класу. Асабліва значную карысць ад такіх семінараў маюць настаўнікі пачатковых класаў.

У нашым раёне большасць выкладчыкаў спеваў цяпер ужо авалодала элементарнай музычнай граматай. Яны развучваюць з дзецьмі іменна тыя песні, якія прадугледжаны школьнай праграмай і з якімі давялося пазнаёміцца на творчых семінарах.

Такая метадычная работа вельмі патрэбная. І таму зусім незразумела, чаму раптам у мінулым годзе Міністэрства асветы БССР вырашыла скараціць адзінку метадыста па спевах пры Інстытуце ўдасканалення настаўнікаў. На нашу думку, не варта было гэтага рабіць. Бо метадыст кіраваў усімі заняткамі на настаўніцкіх семінарах, арганізоўваў абмен вопытам паміж кіраўнікамі секцый.

Зроблена яшчэ вельмі мала ў параўнанні з тым, што трэба зрабіць. І ў першую чаргу не створаны ўмовы для працы выкладчыкаў мастацтва. Выкладчык спеваў ці малявання чамусьці атрымоўвае меншую зарплату, чым выкладчыкі іншых дысцыплін. Таму часам спецыялісты пакідаюць школу і шукаюць іншага месца, дзе яны могуць быць лепш забяспечаны. Так, прыехаў у нашу школу выкладчык малявання Шрамякоў. Ён здолеў добра наладзіць справу. Але потым, з прычыны нізкай аплаты працы, палічыў за лепшае ўладкавацца на работу ў клуб.

Далей. Пара, відаць, дабіцца таго, каб спевы і маляванне выкладалі толькі спецыялісты. А то вось і ў нашай школе настаўніца, не маючы спецыяльнай адукацыі, вучыць дзяцей маляваць. Замест таго, каб вучыць іх разумець і адчуваць прыгажосць формы і колеру, яна прымушае зубрыць план-схему малюнка, пра які сама недзе нешта чытала.

Не забяспечваюцца школы метадычнымі і нагляднымі дапаможнікамі па мастацкіх прадметах. У нашай школе няма і мінімуму музычнага матэрыялу, які патрабуецца праграмай. Між тым, у магазінах Мінска іншы раз можна яго знайсці, але бухгалтэрыя Уздзенскага раёна не згаджаецца аплачваць рахункі. Не лепш справы і з набыццём мастацкіх рэпрадукцый. Купілі мы неяк выпадкова першы выпуск «Школьнай выстаўкі» (выдавецтва РСФСР). Але ў камплект уваходзіла толькі нязначная частка з таго, што патрэбна ў дапамогу настаўніку на ўроках малявання. Чаму б Беларускаму вучэбна-педагагічнаму выдавецтву не выпусціць спецыяльныя камплекты мастацкіх рэпрадукцый для агульнаадукацыйных школ? Якая гэта была б карысць! Або вазьміце нотныя сшыткі. Тыя, што прадаюцца цяпер у магазінах, прыгодныя толькі музыкантам. Вучню ж першага ці другога класаў пісаць у іх цяжка — патрэбны сшыткі з больш шырокімі нотнымі станамі. Аднак у рэспубліцы іх чамусьці не выпускаюць.

Часта ў школы прыходзяць навукова-папулярныя фільмы, і хоць бы адзін з іх быў па музыцы ці выяўленчаму мастацтву. Проста дзіўна: няўжо нашым кінастудыям так цяжка стварыць серыю фільмаў па творах, якія захоўваюцца ў Траццякоўцы, Эрмітажы і іншых мастацкіх музеях і галерэях? А якую б вялікую ролю адыгралі гэтыя фільмы ў школьнай практыцы!

Эстэтычнае выхаванне павінна распаўсюджвацца і на хатні быт вучняў. Бо дрэнны мастацкі густ школьнікаў часта з'яўляецца вынікам іменна мяшчанскага быту. Мне прыходзілася бываць дома ў многіх вучняў. І амаль у кожнай хаце я бачыў папяровыя дываны з замурзанымі «прыгажунямі», палацамі, лебедзямі, безгустоўныя вышыўкі на падушках і канапах. Школа павінна змагацца супраць гэтай уяўнай прыгажосці, растлумачваць сваім выхаванцам, што не гэта сапраўднае мастацтва. Дарэчы, пры нашай школе створаны і паспяхова працуе бацькоўскі універсітэт культуры, у якім чытаюцца лекцыі па пытаннях мастацкага выхавання і быту вучняў. Гэта ўжо нейкі крок наперад у прапагандзе эстэтычных ведаў і сярод бацькоў.

Калі ў школах будуць створаны ўмовы для эстэтычнага выхавання, калі за гэтую важную справу, па-сапраўднаму возьмецца ўся грамадскасць, нам, настаўнікам, будзе лягчэй рыхтаваць усебакова адукаваных юнакоў і дзяўчат, якім давядзецца будаваць камунізм.

Я. ЧАРЭНДА, выкладчык Уздзенскай сярэдняй школы № 1.

Слова пра малодшага сябра... Шчырае, прынцыповае, бацькоўскае слова старэйшага вопытнага майстра пра творчасць маладога калегі па прафесіі, які робіць першыя крокі ў мастацтве, — гэта так патрэбна і важна. Мы звярнуліся да раду майстроў жывапісу і скульптуры, тэатра і музыкі, да дзеячоў усіх галін мастацтва з просьбай выказаць на старонках нашай газеты свае меркаванні і думкі аб маладой творчай змене, пагаварыць пра яе пошукі, зрабіць заўвагі і пажаданні на будучае.

Сёння народны мастак БССР Заір Азгур расказвае аб творчасці маладога скульптара Валянціны Міхеевай.

ТАЛЕНТ — ПРАЦАВІТАСЦЬ — НАСТОЙЛІВАСЦЬ

Заір АЗГУР,
народны мастак БССР

Слова пра малодшага сябра

Калі будучыня мастака ляжыць, як кажуць, на далоні, — ён становіцца нецікавым. Было б наогул сумна, калі б мы загадзя маглі прадказваць будучае творчасці. І ўсё ж, прасочваючы шлях маладога скульптара, хоць бы ў агульных абрысах зазірнуць у яго заўтрашні дзень — можна, цікава і карысна. Іменна з гэтых пазіцый мне хочацца расказаць аб творчасці маладога, настойлівага і працавітага скульптара Валянціны Міхеевай. Зусім нядаўна яна скончыла Маскоўскі інстытут прамысловага і дэкаратыўнага мастацтва. Вучылася ў скульптара К. Белашовай. Слухала лекцыі многіх выдатных майстроў сучаснага мастацтва. Давялося ёй пазнаёміцца і з творчасцю цікавых мастакоў, убачыць іх работы, наведаць майстэрні. Усё гэта памагло В. Міхеевай самой зрабіць першыя самастойныя крокі ў мастацтве.

Першыя крокі... Яны не адразу прыкметныя. Інстытут, як паказала жыццё, дае толькі агульную адукацыю, толькі агульныя навыкі прафесіі, асабліва па спецыяльнасці скульптара. Набытых ведаў для стварэння форм, якія нясуць у сабе змест жыцця, — далёка недастаткова. Яны толькі набліжаюць да выканання задачы — **як рабіць.** Праблему ж, **што і як рабіць,** скульптар вырашае ўсё жыццё. Моладзь у гэтым сэнсе больш рухавая, яна больш захапляецца, шукае, фантазіруе. І на шляху пошукаў мацней адчувае розныя ўплывы. Але жыццё складанае. Неабходна пастаянна і ўпарта развіваць майстэрства, каб пранікнуць у законы гармоніі рэчаіснасці і навучыцца іх перадаваць па-свойму, уласным «голасам». Здаецца, Міхеева разумее гэта, разумее ўсю складанасць творчага мыслення і стварэння вобразаў у пластыцы. Іменна гэта разуменне абудзіла ў ёй цікавасць да матэрыялу. Яна пачала рабіць свае скульптуры ў маёліцы і камені, мармуры і тэракоце, адліваць іх у метале. А работа ў матэрыяле заўсёды пакідае глыбокі след. Скульптар узбагачаецца каштоўным вопытам, пачынае марудна, але верна ўваходзіць у сэнс самой скульптуры, у яе змест.

Я са здавальненнем сачу, як Міхеева, з'яўляючыся рэалістам па перакананнях, асэнсоўвае і шукае ў матэрыяле формы для ўвасаблення сваіх задум. Не парушаючы структуры жывога жыцця, любячы ўсе яго дэталі, яна шукае прынцыпы падачы, якія б адпавядалі выбранаму матэрыялу, імкнецца да таго, каб гэтыя прынцыпы памаглі ёй перадаць бачанае, зрабіць больш прыкметным тое, што было ўжо відно ў прамежкавых матэрыялах — гліне і гіпсе. І маладому скульптару гэта ў многім удаецца. Шлях яе, мне здаецца, верны. Думае яна цікава. Упарта, павольна, але верна ідзе да мэты.

Больш за ўсё ўвагі Валянціна Міхеева аддае скульптурнаму партрэту — жанру цяжкаму і незвычайна захапляючаму. Магчыма таму, што гэта і мая любімая галіна творчасці, мне імпануюць задачы, якія ставіць перад сабой малады калега.

З ранніх яе работ найбольш выразнымі былі «Бураціна на чарапасе» (рэпрадуктавалася на Кжэльскім керамічным заводзе), кампазіцыя «Мацярынства» і трохфігурная кампазіцыя «Дружба народаў». Праўда, творы гэтыя яшчэ вельмі нясмелыя, у іх вельмі многа няяснага. Прычым, гэта датычыць больш за ўсё мастацкай трактоўкі, самой будовы формы. Але праца над кампазіцыяй незвычайна захапляючая, і яна паглынае скульптара да самазабыцця. Неяк Міхеева прызналася: «Мяне непакоіць тое, што не атрымліваецца, і я гатова бясконца ўсё ламаць, пакуль не выйдзе так, як я бачу і хачу».

Гэта вельмі добра, калі мастак, нягледзячы на няўдачы, не траціць надзеі, а становіцца яшчэ больш настойлівым. Я памятаю, як засмучалася яна няўдачай адной з першых сваіх партрэтных кампазіцый — «Макаранка з дзецьмі». Трохфігурная кампазіцыя наогул вельмі складаная рэч. Для таго, каб зрабіць партрэт самога Макаранкі і вобразы дзяцей, патрэбен вялікі вопыт. А Міхеевай яго не хапіла. Няўдачы — тая ж вучоба, магчыма, часам больш дзейсная, чым поспехі. Але чаму ж не ўдалася Міхеевай названая работа? Таму, што кампазіцыйны прынцып быў камерны, усё ў скульптуры было дробным, пачынаючы ад задумы і канчаючы формай.

Скульптар зразумела гэта і працягвала з падвоенай энергіяй ствараць іншыя партрэты. Набыты вопыт прынёс ёй поўную ўдачу—партрэт Веры Харужай. Я сам працаваў над партрэтам Харужай. У мяне зусім іншая трактоўка вобраза. Але гэта не перашкаджае мне бачыць поспех маладога мастака. У яе творы ёсць і характар, і прастата, уласцівая народнай гераіні. У гэта не адразу пранікаеш, але, углядаючыся, бачыш — шмат думак і працы каштавала Міхеевай стварыць партрэт Веры Харужай.

У Міхеевай многа работ, зробленых у першыя гады пасля заканчэння інстытута. Яна бралася то за дзіцячыя цацкі, то за дэкаратыўныя вазы, пачынала адначасова працаваць над некалькімі кампазіцыямі. Гэта зразумела. Пасля вучобы скульптару хацелася ахапіць літаральна ўсё, што трапляла ў яе поле зроку. Але ж адразу ўсяго не зробіш. Таму не выпадкова, што з мноства работ, выкананых раней, толькі невялікі партрэт Веры Харужай, аб якім гаварылася вышэй, пакідае ўражанне. Гэта думка не толькі мая, але і іншых мастакоў-прафесіяналаў і гледачоў. Добра, што Міхеева адмовілася ад гэтай уяўнай актыўнасці і пачала працаваць больш стрымана і грунтоўна, аб чым сведчаць цікавыя па задуме партрэты Галі Дакутовіч і Алены Стампкоўскай.

Захапленне партрэтам і ў першую чаргу партрэтам чалавека, які здзейсніў грамадзянскі подзвіг, прымушае Міхееву ўдумліва працаваць над псіхалогіяй, шукаць характар, бачыць розніцу паміж вонкавай і ўнутранай выразнасцю. Праўда, у партрэтах Дакутовіч і Стампкоўскай яшчэ вельмі нясмелая лепка. У іх многа сырога і недапрацаванага. Але абедзве работы—бясспрэчны крок уперад у разуменні ўнутранага строю скульптурнага партрэта. Яны прыцягваюць да сябе ўвагу, прымушаюць гледача спыніцца ў роздуме.

Складаная рэч — пошукі, а без іх няма творчасці. Тое і глядзі, што на дарозе паяўляюцца спакусы пераймання. На маладога скульптара дзейнічаюць новыя павевы, робяць уплыў размовы адносна таго, што ў жыцці шмат аналітычнага і што ад гэтага трэба пазбаўляцца. Захапіўшыся абагульненнем формы, Міхеева часам не-не ды і заглядваецца на зробленае іншымі майстрамі, як быццам забываецца, што і абагульненне трэба ўбачыць у самім жыцці, бо калі яно ідзе звонку, а не ад унутранага асэнсавання ўбачанага, яно выглядае неарганічным, мяжуе з выпустошваннем жывой дзеючай формы.

Скульптару трэба ведаць перспектыву, таму што без разумення трохмернасці свету, яго глыбіні, вышыні і шырыні немагчыма ўспрыняць жыццё такім, якое яно ёсць. Толькі на аснове гэтых ведаў суб'ектыўнае ўспрыманне і індывідуальныя адносіны мастака стануць каштоўнымі і неабходнымі для гледача. Толькі тады мастак зразумее, што манументальнасць і сапраўдная прыгажосць існуюць ужо ў самім жыцці. Ён і называецца мастаком таму, што бачыць прыгожае і здольны яго выявіць.

І мне ўяўляецца, што цяпер, пасля працяглага роздуму і пошукаў, Міхеева пачынае ўжо разумець, што сам вобразны лад яе мыслення і матэрыял павінны падказваць ступень абагульнення форм. Яна спрабуе рабіць партрэты ў новых для яе матэрыялах, спрабуе выявіць магчымасці маёлікі, шукае ў метале тыя сродкі, якія памаглі б ёй перадаць уласнае бачанне жыцця. І найбольш блізкай да ўдалага вырашэння мастацкай задачы з'яўляецца партрэт Альберта Эйнштэйна. Партрэт выдатнага вучонага зроблен з вялікай цеплынёй. Нягледзячы на адсутнасць вопыту і недастатковую філасофскую глыбіню мыслення, якія неабходны мастаку для таго, каб паказаць такога волата навукі, работа ўсё ж атрымалася змястоўнай. Скульптар, як кажуць, «сэрцам дайшла» да сутнасці вобраза. Эйнштэйн яе не толькі падобны знешне. Міхеевай удалося зазірнуць і ва ўнутраны свет вучонага. Мне здаецца, што ў гэтым творы, як і ў партрэце Фені Кананавай і партрэце «Мінчаніна», намячаецца індывідуальная лінія партрэтыста.

«Мінчанін» зроблен у мармуры. Гэта — ужо сур'ёзная спроба раскрыць псіхалагічны стан чалавека, пераход ад проста партрэта з натуры да самага галоўнага — выяўлення ўнутранага свету героя праз кампазіцыйнае рашэнне кавалка мармуру. Скульптура знаходзіцца ў Дзяржаўным мастацкім музеі БССР. Хочацца адзначыць і другую працу, якую набыў музей, — партрэт вядомага будаўніка Аркадзя Дзігілевіча, выкананы ў граніце. Удала скампанаваная галава, упэўнены выраз твару чалавека, які ведае сваю справу, робяць станоўчае ўражанне.

Але найбольш цікавым з апошніх работ Міхеевай у матэрыяле з'яўляецца партрэт фізкультурніцы Марыі Іткінай. Зроблены ў вельмі цвёрдым матэрыяле — парфірным граніце, прычым паліраваным, што падкрэсліла вельмі ўдала знойдзеную форму, добрую абагуленасць—гэты партрэт я лічу вялікай удачай мастака. Ён сучасны ў добрым сэнсе гэтага слова.

Міхеева шукае свой почырк, свае адносіны да чалавека. Нястомныя пошукі натуры, ды іменна такой, якая ўжо мае сваю працоўную біяграфію, і з'яўляюцца крыніцай яе натхнення. Скульптар, захопленая работай над партрэтам Героя Сацыялістычнай Працы Віташкевіча, неяк гаварыла мне: «Мне нецікава ляпіць чалавека наогул. Быццам натуршчыка лепіш. А вось чалавека, які штосьці зрабіў, — яго паказаць у матэрыяле цяжка, але цікава».

І тут мне хочацца «ўчапіцца» за гэтае «цікава» і вярнуцца да таго, з чаго пачаў, — з захопленасці і вялікай упартасці маладога скульптара. Захапленне

кліча яе на ўсё новыя пошукі і, дзякуючы сваёй упартасці і працаздольнасці, яна працуе вельмі многа. Але, акрамя гэтых якасцей, мастаку неабходна яшчэ ўменне абмяжоўваць сябе, канцэнтраваць сваю ўвагу на галоўным. Міхеева — партрэтыст. Гэта мае глыбокае перакананне. І калі яна бярэцца за вялікія кампазіцыі, захапляецца памерамі, хочацца перасцерагчы яе ад неэканомнага выдаткавання сваіх творчых сіл. Вось нядаўна адлілі з бетону яе вялікую двухфігурную кампазіцыю «Мацярынства». Шмат працы ўклала ў яе Міхеева. Але скульптура, на жаль, не ўдалася, бо мала адных імкненняў да вялікіх тэм. Складаная, спрадвечная тэма мацярынства, якая ва ўсе часы хвалявала мастакоў, патрабавала свайго, сучаснага, глыбока філасофскага эстэтычнага асэнсавання. Акрамя таго, нельга пагарджаць веданнем анатоміі чалавека — ні за кошт абагульненняў, ні за кошт задумы. Няўвага да анатоміі вядзе да невыразнасці. А гэта тым больш прыкметна, калі твор вырашаецца ў вялікіх памерах. Вялікія памеры патрабуюць асабліва строгую, прадуманую, добра архітэктанічна пабудаваную форму, што дасягаецца не адным жаданнем, а і ўменнем і вопытам. Манументальнасць, да якой імкнулася аўтар, — не проста вялікія габарыты, а асаблівая і цяжкая пластычная мова.

Недастатковае авалоданне гэтай мовай, неглыбокае філасофскае асэнсаванне тэмы прывялі і да другой няўдачы, калі Міхеева спрабавала стварыць манументальны партрэт «Ленін—правадыр». Скульптар не знайшла пластычных формаў для гэтай тэмы, формаў, якія былі б у характары Ільіча. Атрымаўся проста радавы партрэт.

Прычына гэтых і некаторых іншых няўдач Валянціны Міхеевай — паспешлівасць, уласцівая многім маладым мастакам. Ім хочацца хутчэй убачыць вынік. І таму яны заўчасна заканчваюць незакончанае.

Высокае майстэрства даецца не адразу. І даецца яно тым, хто не толькі таленавіты, але і працавіты і ўпарты. Гэта — абавязковыя якасці мастака, і Валянціна Міхеева адорана імі. Іменна яны — гэтыя каштоўныя ў маладога скульптара якасці — залог паспяховых рашэнняў, якіх, я веру, будзе многа ў майго малодшага калегі, скульптара Валянціны Міхеевай. Яна выбрала ў жыцці нялёгкі, але прыгожы шлях.

НАСУСТРАЧ ЧЫТАЧУ

Ёсць у Гарадку дзве неразлучныя сяброўкі — Ніна Бадзяла і Ніна Арлова. Вялікая любоў да кнігі прывяла іх на работу ў кнігарню.

Абавязкова зайдзіце ў гэтае сапраўднае царства кніг, якое стварылі дзяўчаты. Усё, што вам трэба, знойдзеце ў магазіне. Палітычная літаратура? Калі ласка—выбар вялікі. Кнігі беларускіх мастакоў слова? Падручнікі? Дапаможнікі для працаўнікоў сельскай гаспадаркі? Усё тут ёсць.

Хто, хто, а абедзве Ніны добра ведаюць, што план продажу літаратуры не выканаеш, калі будзеш сядзець у магазіне і чакаць пакупніка. Вось пра пошукі разнастайных форм і метадаў распаўсюджвання кнігі хочацца расказаць больш падрабязна.

У раёне адбываюцца розныя сходы, нарады і канферэнцыі, і там заўсёды адкрываецца кніжны кіёск. Жывёлаводы, медыцынскія работнікі ці настаўнікі знаходзяць для сябе неабходную літаратуру. Заканчвае работу нарада і глядзіш—у кіёску выручка, якую не заўсёды мае магазін за некалькі дзён работы.

— А чаму б нам не выкарыстаць кінатэатр, дзе кожны дзень бывае столькі людзей,—неяк прапанавала дзяўчатам загадчыца магазіна Б. Даўжанская.

Прапанова была слушная. Дамовіліся з дырэктарам кінатэатра, паставілі ў фае шафу з кнігамі. Кожны вечар адна з работніц магазіна прыходзіць за паўгадзіны да пачатку сеанса і прадае кнігі. У нядзелю кіёск у кінатэатры прадае галоўным чынам дзіцячую літаратуру, таму што ідуць сеансы для юных гледачоў.

Арлова і Бадзяла добра ведаюць сваіх актыўных пакупнікоў. Часта бывае ў магазіне выкладчык сельскагаспадарчага тэхнікума В. Шутаў. Яго ўласная бібліятэка налічвае звыш дзвюх тысяч тамоў. Вялікі кнігалюб ніколі не пройдзе міма навінкі. Ён з'яўляецца падпісчыкам на многія выданні. Многа кніг купляе выкладчык тэхнікума тав. Бібіхін, муж і жонка Каратаевы і іншыя. Хутка пасябравалі прадаўшчыцы і з піянерважатай другой сярэдняй школы Майяй Вышэдскай. Аднойчы Ніна Арлова сказала ёй:

— А што калі піянеры стануць кнiганошамі і будуць прадаваць кнігі?..

— Добра. Я пагавару з імі,— паабяцала Майя.

Праз некалькі дзён яна зноў прыйшла ў магазін. І ўжо не адна, а з вучаніцамі шостага класа сёстрамі Людай і Таняй Мананікавымі. Разам з прадаўшчыцамі піянерважатая адабрала кнігі і ўручыла іх дзяўчынкам.

Неўзабаве Майя прынесла ў магазін грошы за прададзеную літаратуру.

А потым дзяўчынкі самі пачалі наведваць магазін. Кнiганошамі сталі Ала Паташанская, Люда Лагвіненка, Таня Шлаганава, Люда Лазоўская і іншыя. Яны бралі кнігі і для сябе і для ўсяго класа. А потым ішлі па вуліцах Гарадка. Маленькія памочніцы сталі нават заказы прыносіць у магазін.

Работніцы прылаўка вырашылі арганізаваць кіёскі на прадпрыемствах і ва ўстановах у дзень атрымання зарплаты. На многія дзесяткі рублёў прадалі кніг у такія дні работніцы магазіна ў райвыканкоме і райспажыўсаюзе, на аўтарамонтным заводзе і ў сельскагаспадарчым тэхнікуме.

Работніцы кнігарні прыйшлі да вываду, што нельга абмяжоўвацца толькі раённым цэнтрам. Хіба на вёсцы мала кнігалюбаў? Першая ж паездка паказала, што справа гэтая варта пашырэння.

Маршрут выбіраецца такі, каб на дарозе абавязкова былі школы. Падручнікі, мастацкая і дзіцячая літаратура, сшыткі ідуць нарасхват. Кіраўнікі райспажыўсаюза ніколі не адмаўляюць у транспарце.

Усё новае, цікавае і карыснае імкнуцца пераняць работнікі Гарадоцкага кніжнага магазіна. І яны сістэматычна перавыконваюць план продажу літаратуры. Так яно і павінна быць у калектыве, які змагаецца за права называцца камуністычным. Работніцы кнігарні вучацца завочна: загадчыца Б. Даўжанская—у інстытуце, Ніна Арлова і Ніна Бадзяла ў мінулым годзе паступілі на першы курс Полацкага кааператыўнага тэхнікума.

М. ПАХІЛКА.

Віцебская вобласць.

КІНАЛЕКТОРЫЙ НА ЗАВОДЗЕ

Кiналекторый аб маральным кодэксе будаўніка камунізма адкрыт на Магілёўскім заводзе штучнага валакна.

Дакладчыкі В. К. Леўчанка, Л. І. Агафонава, З. В. Карандашова прачыталі лекцыі «Добрасумленная праца на карысць грамадства», «Калектывізм і таварыская ўзаемадапамога», «Чалавек чалавеку друг, таварыш і брат». Лекцыі суправаджаліся кінакарцінамі «Юлія Вечарова», «Па пуцёўцы Леніна», «Людзі блакітнага агню».

Лекцыі праводзяцца непасрэдна ў цэхах і карыстаюцца вялікай папулярнасцю ў рабочых.

(БЕЛТА).

Іван МЕЛЕЖ

КОНЧАНА ЎСЁ ТОЕ...

Пісьменнік Іван Мележ працуе над новым раманам «Звер сочыць з зарасніку». У ім чытач сустрэнецца з героямі, знаёмымі па раману «Людзі на балоце».

Друкуем урывак з новага твора пісьменніка.

Кожны раз, калі ішлі разам, чула Ганна, што не можа паказаць Парасцы бяду сваю. Не тое што, каб не верыла ёй, але кожны раз чула ўсё ж між сабой і Параскай нейкую мяжу, якую не можна было пераступіць з бядою, не рызыкуючы гонарам. Гонар жа гэты быў трывожны, насцярожаны: усё гатоў быў перацярпець, толькі не сваё прыніжэнне...

Нават у той раз, калі яны былі з Параскаю блізкія, як ніколі, калі Ганна нібы вельмі рашуча адарвала Параску ад мужчын-спадарожнікаў, шчырая гаворка між Ганнай і Параскаю пайшла не адразу. Доўга ішлі моўчкі. Параска не пыталася нічога, нават не глядзела на Ганну, цярпліва чакала гаворкі,—а Ганна слова прамовіць не магла.

Ужо недалёка была цагельня—пад нізкім, хмурным небам дрэвы тырчалі таксама хмурныя, голыя. Невясёла сівела грэбля, схаладнела, нярадасна туліўся чэзлы алешнік і беразняк абапал. Такая нярадасць, пастыласць была ўсюды. Так цяжка было пачаць, расшчапіць сціснутыя бядою губы, узяць з душы, з болю, з палу, якім гарэла ўсё ў сярэдзіне, словы. Выціснула глуха, хрыпата, з адчаем, з рашучасцю:

— Не магу болей!..

Параска толькі зірнула пільным, шчырым позіркам. Нібы мерала глыбіню.

— Жыць не хочу!

Хоць не глядзела на Параску, заўважыла, як трывога, спачуванне хмаркай прайшлі па яе твары. У грудзях запякло яшчэ мацней.

— Бы звяры! Поедам ядзяць!..

Ад таго, што ў сярэдзіне так пякло, гаварыць было цяжка. Словы то нібы прарываліся, то застравалі ў горле.

— Думала ўсё — перацярплю!.. Не магу!.. Няма маёй сілы!..

Трохі ішлі моўчкі. Парасчына рука лагодна, чула лягла на Ганніна плячо. Ішлі ўжо як сяброўкі.

— А нашто — цярпець? — сказала Параска. — Ён — любіць?

— Любіць! — Ганніны губы злосна скрывіліся. — Любіць!.. Як грушу! Вытрасе скора душу!

Зноў ішлі моўчкі. Ганна глядзела нязводна кудысьці наперад, але не бачыла нічога. Вочы былі сухія, гарачыя.

— Дык чаго ж ты?—зноў нібы запыталася, нібы папракнула Параска. Не зусім упэўнена дадала: — Хто цябе... прывязаў?

— Хто?! — Ганна стрымалася, сказала спакайней, як бы з павучэннем. — Не знаеш ты ўсяго! Па-свойму, па-гарадскому, думаеш!..

— Не па-гарадскому, па-нашаму, па-жаночаму — зразумець хачу!.. — запярэчыла Параска. — Жыць з чалавекам, не любячы яго, гэта, я так лічу, усё роўна што не жыць! А жыць — ненавідзячы — гэта ж... не ведаю, як і назваць!.. Гэта ж — катарга!

— А не катарга, думаеш!

— Катарга — дык нашто ж усё жыццё пакутаваць на ёй! За віну якую! Ці ты прывязана навек?

— А хіба — не? Не прывязана!.. Ды калі б не прывязана было, стала б я цярпець усё?! У мяне цяпер, можа, толькі і думкі — вырвацца!.. Начэй не сплю, думаю! Днямі толькі і жыву етым! Толькі і думаю, куды падацца! За чым абараніцца!.. За саломінку ўхапіцца гатова!.. Цябе от пабачыла, месца знайсці не магла! «А можа—параіць што?!» Хоць знала сама, якая твая парада будзе!..

Вялікія, з-пад чорных веяк Парасчыны вочы зірнулі ўважліва, разумна:

— Што ж цябе трымае найбольш?

— Што! Ён, мой суджаны, знаеш які! Сакерай галаву расколе і—не перахрысціцца!..

— Грозіўся?..

— Усяляк было! Суджаны ў мяне — такі! Не сумнявайся!.. Не здрыганецца рука!.. Тут да ўсяго дак шчэ—любоў! Любіць, кеб яго зямля не насіла!.. Жонцы сваёй мілай—разлучніцы — дак расколе галаву з радасцю! Не тое, што так, з нявыкруткі!..

— Я скажу яму! Судом пагражу!.. Расстрэлам!

Ганна ў адказ на Парасчыны словы толькі пакруціла галавой: як з дзіцячай выдумкі.

— Шабету папрашу, каб пярэдзіў! А трэба будзе, дык і Харчаву скажу!

— Будзе таму Харчаву ахвота важдацца! Тут і Шабета пакуль прыедзе, дак астынеш у крыві! Ды і баіцца ён таго Шабету! Яму што Шабета, што наш Хведзька — адзін страх! — Ганна дадала раздумліва. — Ды і кеб паслухаў ён покуль Шабету ці каго, дак усё ажно ж жыцця не будзе! Кожны дзень думаць, штоб не наткнуцца дзе на яго, век аглядацца, асцерагацца! У Куранях ухаваешся хіба дзе?.. Ён жа, калі і не прыдушыць адразу, дак дыхнуць вольно не дасць! Услед будзе лазіць усюды, цікаваць! Уся іх хеўра!.. Ганьба ж такая ім! Хіба ж яны прымірацца калі!..— Ганна разважыла: — Мо хіба — штоб далеко куды ўцекці! І на воко штоб не трапляцца!..

Параска раптам стала.

— Ведаеш, што я рашыла?.. — Ганна, якая таксама спынілася, убачыла ў чорных, як смародзіна, вачах радасць, рашучасць. Параска аб'явіла:— Пераходзь да мяне!

— Куды?

— У школу!

Ганнін твар заяснеў. У вачах, яшчэ якую хвіліну таму поўных болю і нянавісці, ззяла ўжо шчасце. Шчасце надзеі. Шчасце ўдачы. Яна аж памкнулася парыўна да Парасκі, мілай збавіцелькі!

Раптам радасць нібы апала. Цень клопатнасці прайшоў па твары.

— Не дастане, думаеш, там?

— Не зробіць нічога! А паспрабуе — па руках дадзім!

— Смелая ты—на словах!

— І ў жыцці — смеласці пазычаць не буду! Пабачыш, калі трэба будзе!

— Думаеш, уберагціся можно?

— Не сумнявайся!..

Ганна памаўчала, усё больш хвалюючыся. Яна, з боку было відаць — аж гарэла неспакоем.

— А што я там рабіць буду? — Пакпіла нібы: — Дзяцей вучыць?

— А як жа. Удваіх са мной!—Параска аж сумелася, як пільна лавіла Ганна яе словы; схамянулася, стала гаварыць сур'ёзна, дзелавіта: — Дзяцей і я павучу. А ты—памагаць будзеш, чым можаш. Прыбіраць школу пасля заняткаў, гатаваць... Ведаеш, мне столькі клопату з заняткамі, што проста няма калі варыць, пражыць. Ды і, калі сказаць шчыра, не вельмі і выходзіць гэта. А ты ж, можа, умееш?— Параска зноў не ўтрывала, усміхнулася.

Ганна, як і раней не зводзячы з яе ўсхваляваных, неспакойных вачэй, кіўнула галавой:

— На ето я вучоная..

У Ганне цяпер мітусілася, віравала цэлая бура нецярплівых, ліхаманкавых пачуццяў, развагаў, думак. Радасці, разлікі, надзеі, трывогі — усё круцілася, віхурылася без упынку, без яснасці. Чуючы гэту буру, Ганна з тым проста лавіла кожнае Парасчына слова...

— Работы хопіць! Абы ахвота! — турбавала яе Параска.— Дзяцей у нас ведаеш колькі? Сто семера! Як ні глядзіш, а гразі за дзень нацягнуць — за галаву возьмешся! Праўда, мы завялі такі парадак: дзеці самі і прыбіраць павінны, і падлогу скрабці! Але ж хіба адны зрабілі яны калі ўсё — як-трэба! Два класы, калідор! Ды парты, ды дзверы, ды вокны!.. Работы, абы ахвота была! — Параска схапіла Ганну за локаць, сказала з захапленнем: — Увесну— агарод выштукуем! На зайздрасць усяму раёну!.. А?..

— Глядзі, кеб патом... не пашкадавала! — толькі сказала Ганна.

Параска зразумела, пакляла ся:

— І ты не пашкадуеш!..

Адразу за гэтым яны разышліся. Ганна падалася назад у Курані амаль не бегам. Ногі яе, здавалася, ледзь дакраналіся вымачанай дажджамі, схаладнелай зямлі; у руках, ва ўсім целе чула яна нецярплівую, радасную дужасць, нястрымнае імкненне.

Але не прайшла Ганна і паўдарогі да сяла, як раптам з бегу-лёту стала, азірнулася да грэблі. Неспакойны позірк ляцеў ужо туды, з тугою, з нецярплівасцю лавіў далеч дарогі. Параскі ўжо не было відаць. Тырчалі адно голыя асіны ля цагельні.

Вецер біў у твар, у грудзі, і Ганна хілілася ў той бок, і хіліла галаву ўперад; вельмі было падобна, што яна намерылася кінуцца назад, за Параскаю. Ад ветру вочы жмурыліся, і гэта яшчэ дадавала твару рашучасці.

«Куды я іду? Чаго іду?! — мітусіліся ў ёй думкі.— Бацьку сказаць? Нашто? Паможа хіба чым? Ці ўсцешыць ето яго? Прыйдзе час, дазнаецца пра ўсё!.. Скажаш зараз—шчэ да мачыхі дойдзе! Шуму-ляманту нагоніць!.. Дабро пайсці забраць? Шкода мне таго дабра цяпер! Што леташняга снегу! Хай яно згарыць, прападзе пропадам! Разам з Карчамі!.. Не, забраць трэба! Якое яно ні е, там—матчыны ж чаравікі! Штоб яны ў Карчоў прападалі!.. Ды і то— кохту хоць ды спадніцу чыстую б мецы! Пераадзецца ў нешто ж трэба будзе!.. Забраць трэба!.. Мог бы, канешне, і бацько ўзяць! Але толькі і не хапае яму такога клопату! Вельмі рады будзе паказвацца ён там пасля ўсяго! Ды і вырвеш у іх патом!..»

Калі ішла к сялу, што нібы цікавала панурымі акенцамі, тварамі, стрэхамі хат і хлявоў, чула, як у грудзі паўзе і паўзе трывога. Трывога заныла і калі зірнула на родную хату, на купку чорных груш, на двор, па якім з хлява ішла мачыха. Трывога яшчэ памацнела, калі пайшла загуменнай дарогай, бліжэй і бліжэй да Карчоў.

«Трэба сабрацца так, кеб і не заўважыў ніхто. Штоб і падазрэння не було ніякага... Канешне, штоб у хаце тады ні старого не було б, ні Яўхіма. От, можа, зараз і зрабіць, Яўхім, пэўне, яшчэ не вярнуўся!.. Забраць матчыны чаравікі, андарак, кохту,—і ўсё. І нічога болей!.. І сысці хутчэй, нікому нічого не сказаўшы!.. Лесам сысці, штоб не бачыў ніхто! Штоб не ўчапіліся зразу!.. Патом, канешне, знайдуць! Але няхай патом грозяцца, калі не адна буду! Калі пад аховай, з Параскай!»

«А прыбяжыць! Прыбяжыць жа! — падумала пра Яўхіма.— Не саступіць так! — У грудзі папоўз страх. — Прыляціць туды, як звер ашалелы! Што яму тая школа, што Параска!.. — Супакоіла сябе:—Прыляціць — няхай прылятае! Няхай! Не вельмі ўкусіць!.. А і ўкусіць — усё адно! Усё адно ўжэ цяпер!.. Горай не будзе!..»

Яна была ўжо на Глушаковай сядзібе. Вочы дзіўна чула лавілі ўсё, што праходзіла каля яе, адзначалі. Гумно зачынена, стары, мабыць, у свірне. Не, і ў свірне нікога: і хлявы зачынены. Яшчэ ад свірна згледзела — двор пусты, Яўхім не вярнуўся. Яна не памылілася...

Сцяпан пад павеццю калоў дровы, выпрастаўся, глядзеў на яе. Яна нібы не заўважыла, нібы з заўсёдным спакоем прайшла міма, ступіла на ганак. У хаце былі старая і Глушак: свякруха корпалася чагосьці ў падпрыпеку, а ён пры акне рэзаў на дошчачцы тытунёвае бадылле, мяшаў — рыхтаваў на продаж.

Востра, нядобра зірнуў на Ганну, прамаўчаў. Яна хацела адразу падацца на сваю палавіну, але свякруха пераняла:

— Дзе ето гайсала?

Ганна ледзь стрымалася, каб не адрэзаць у адказ з нянавісцю. Але сцярпела: нашто заядацца, насцярожваць лішне!

— З Хведзькам дома пасядзела...

Зачыніўшы дзверы, падумала: тырчаць, як сычы, абое, бы на зло! То тупала па пакоі, нібы штосьці робячы, то садзілася на ложак, то зноў усхоплівалася, тупала, — што б ні рабіла, неспакой, нецярплівасць не аціхалі ні на момант. З неспакоем, нецярплівасцю гэтымі, якія часам апаноўвалі так, што, здаецца, не было як ужо стрымлівацца, слухала, лавіла гукі з суседняга пакоя,

АСЕННІЯ ВЫСТАЎКІ

Саюз мастакоў БССР рыхтуецца да асенніх персанальных выставак.

Сёлета будуць экспанавацца работы П. Гаўрыленкі, А. Шаўчэнкі, Л. Рана, Я. Ціхановіча, І. Давідовіча, М. Тарасікава.

Першай на чарзе выстаўка Пятра Нікіфаравіча Гаўрыленкі.

Мастак належыць да той плеяды дзеячоў беларускага мастацтва, якая сфарміравалася ў першыя гады культурнай рэвалюцыі. У яго творах адлюстраваны важныя этапы станаўлення Савецкай улады, будаўніцтва сацыялізма ў нашай рэспубліцы.

Першае вялікае палатно—«Разбраенне карнілаўскіх эшалонаў» П. Гаўрыленка прысвяціў грамадзянскай вайне. У 1931 годзе ён піша «Брыгада за працай у калгасе», «Шклобуд», «Аршанскі элеватар». На пятай Усебеларускай мастацкай выстаўцы ў 1932 годзе дэманструюцца «Пуск завода», «На будаўніцтве».

У гады Вялікай Айчыннай вайны мастак стварыў рад палотнаў, у якіх паказаў гераізм савецкіх воінаў.

П. Гаўрыленка з'яўляўся галоўным мастаком Беларускага павільёна на Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўцы ў Маскве. Афармленне павільёна — значны ўклад у беларускае выяўленчае мастацтва. З 1956 па 1961 год П. Гаўрыленка ўзначальваў Саюз мастакоў БССР.

Апошняя работа мастака — карціна «На рыштаваннях». Пасля смерці аўтара яна была паказана на рэспубліканскай выстаўцы. Хоць палатно і засталося незакончаным, яно і сёння хвалюе гледача. Разам з іншымі творамі карціна будзе паказана на персанальнай выстаўцы мастака.

М. СЕНІН.

Мастак-аматар, мінскі інжынер Мікалай Пятровіч Грышчанка ўжо 38 гадоў займаецца арыгінальным відам мастацтва — выпальваннем па дрэву. Многія яго работы экспанаваліся на выстаўках у Мінску і Маскве. Свайму ўмельству ён навучыў больш 150 чалавек. І ў той жа час Мікалай Пятровіч працягвае вучыцца сам. Нягледзячы на паважны ўзрост, ён займаецца на курсах пры Беларускім тэатральна-мастацкім інстытуце.

Фота І. СТЭЦА.

ПІСЬМО Ў РЭДАКЦЫЮ

КУРСЫ, ПРА ЯКІЯ МАЛА ХТО ВЕДАЕ

Вучоба закончана. У кожнага выпускніка ўзнікае многа пытанняў: хочацца зазірнуць у будучыню, спытаць у сябе, а ці здолею я тое ведаць, што набыў, выкарыстаць так, каб наша мастацкая самадзейнасць наблізілася да прафесіянальнага ўзроўню, ці будуць гурткоўцы прыслухоўвацца да маіх парад.

Гэтыя і многія іншыя пытанні хвалявалі мяне ў той незабыўны дзень, калі я атрымаў пасведчанне выпускніка Рэспубліканскіх пастаянна дзеючых курсаў Міністэрства культуры БССР і кіраўніка драматычнага калектыву.

У аддзеле культуры мяне прынялі ветліва і адразу ж прапанавалі працаваць інструктарам раённага Дома культуры. Што ж, цікава. Пазнаёміўся са сваімі абавязкамі і — за работу.

За кароткі час нам удалося абнавіць рэпертуар агітбрыгады, уключыўшы ў яе праграму аднаактовую камедыю, новыя вершы, песні, сатырычныя куплеты на мясцовыя тэмы. Словам, рэпертуар агітбрыгады стаў больш актуальны і надзённы. Удзельнікі агітбрыгады пабывалі ўжо з новай праграмай у многіх вёсках раёна.

Зараз я працую над рэжысёрскай экспазіцыяй і пастановачным планам урыўка з п'есы Я. Купалы «Прымакі». Выканаўцы для будучага спектакля падабраны ўжо. Да кастрычніцкіх свят думаем паставіць яшчэ аднаактоўку па п'есе Ульяніснага «На паўстанку».

Планы ў нас вялікія, над іх ажыццяўленнем трэба працаваць горача і старанна. Мае першыя памочнікі — веды, атрыманыя на курсах.

У верасні курсы зноў пачнуць работу. Мне, як былому слухачу, хочацца выказаць некаторыя думкі аб іх.

Пажадана павялічыць тэрмін навучання да двух гадоў. Ды каб і заняткі праводзіліся ў больш зручным і прасторным памяшканні. Нам было вельмі цесна, часта не хапала аўдыторый для заняткаў. Мне здаецца, неабходна, каб кожнае аддзяленне курсаў займалася па пэўнай праграме. У выпуску 1961—62 г. ніякай навучальнай праграмы не было, і кожны педагог вёў заняткі, як яму падказваў яго вопыт.

Пажадана, каб работу курсаў кантралявалі грамадскія і прафсаюзныя арганізацыі, каб на заліках і экзаменах прысутнічала камісія: прадстаўнікі Міністэрства культуры, работнікі тэатраў, палацаў культуры, Тэатральна-мастацкага інстытута.

І яшчэ адзін дакор: чаму на нашых курсах не было сапраўднай мастацкай самадзейнасці? Для гэтага былі ўсе ўмовы: сярод слухачоў — і танцоры (навучэнцы танцавальнага аддзялення), і вакалісты (харавое аддзяленне), і дэкламатары, акцёры (драматычнае аддзяленне). За час вучобы былі праведзены ўсяго толькі тры слабенькія канцэрты, у якіх прымала ўдзел невялікая агітбрыгада. Стварэнне самадзейных гурткоў на курсах — справа, якая заслугоўвае ўвагі. Для слухачоў гэта было б своеасаблівай і, я думаю, не лішняй практыкай, якая праходзіла б пад кіраўніцтвам педагогаў.

Калі б была добрая самадзейнасць, то можна было б выступіць па радыё і тэлебачанні і тым самым узняць аўтарытэт курсаў. Можа, тады б на курсы быў большы прыток таленавітай моладзі. А то што ж атрымліваецца? Пра курсы мала хто ведае нават у Мінску, а на вёсцы — тым больш. Ці не таму яны з кожным годам не дабіраюць слухачоў.

Праўда, ёсць і іншая прычына, чаму на курсах звычайна бывае недабор. Многія загадчыкі аддзелаў культуры не хочуць пасылаць на курсы людзей, баючыся, што там у іх ..., таму што за работнікам, які паехаў вучыцца, захоўваецца зарплата.

У мінулым годзе ў аддзел культуры нашага раёна з Рэспубліканскага Дома народнай творчасці прыйшло пісьмо, у якім прапанавалася паслаць на курсы не менш трох чалавек. Але мне ледзь удалося паехаць аднаму і толькі таму, што я выпадкова прачытаў гэтае пісьмо ў аддзеле культуры.

Калі б жадаючых вучыцца на гэтых курсах было больш, прыёмная камісія мела б магчымасць адбіраць найболей здольных і таленавітых людзей, з якіх можна было б рыхтаваць сапраўдных кіраўнікоў мастацкай самадзейнасці. А так вымушаны залічаць усіх, абы толькі як-небудзь набраць кантынгент.

Юрый МІШЧАНКА,
інструктар Расонскага раённага Дома культуры.

Узнагароджанне пісьменніка

Творы беларускага пісьменніка Аркадзя Чарнышэвіча карыстаюцца вялікай папулярнасцю ў чытачоў. Нядаўна грамадскасць рэспублікі адзначыла 50-годдзе з дня нараджэння пісьменніка. У сувязі з гэтай датай і за заслугі ў развіцці беларускай савецкай літаратуры Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР узнагародзіў А. Чарнышэвіча Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

ВОКАМ ФОТААБ'ЕКТЫВА

Ва Уладзіміра Васільцова вольнага часу вельмі нямнога — ён працуе на фабрыцы бытавых паслуг, у народным тэатры сыграў ужо некалькі цікавых роляў, рыхтуецца да паступлення ў інстытут. Шмат сіл аддае камуніст Васільцоў грамадскай рабоце.

І ўсё ж ён можа вечарамі праседжваць у сваёй фоталабараторыі, гадзінамі хадзіць па горадзе дзеля таго, каб зняць толькі адзін кадр. Такіх кадраў у яго сотні і за кожным з іх — жывы чалавек з яго характарам і лёсам.

...Пажылы чалавек у марскім кіцелі з непакрытай галавою стаіць нерухома ля вечнага агню каля помніка загінуўшым героям. Абветраны твар нібы скамянеў — чалавек успамінае. Успамінае, відаць, сяброў, што не вярнуліся з вайны, нанава перажывае сваё нялёгкае жыццё. Рукі па швах, вочы задуменныя і суровыя — чалавек стаіць нібы ў ганаровай варце, нібы ахоўвае спакой загінуўшых, нібы клянецца...

Уладзімір не проста сфатаграфаваў былога марака з легендарнага «Варага» Н. М. Кабаева, ён доўга гутарыў з ветэранам і цяпер, паказваючы здымак, расказвае пра яго, як пра самага блізкага і роднага чалавека.

Васільцоў вельмі любіць свой горад, прыроду роднай Беларусі. Яго пейзажы — гэта маленькія паэмы пра вясну і сонца Радзімы, пра яе людзей. Вось партрэт старога. Прыглядзьцеся — хіба ён не расказвае, як многа пабачыў чалавек на сваім вяку, які вялікі жыццёвы свет тоіцца ў яго вачах.

Фатаграфіі Ул. Васільцова вабяць добрай фантазіяй і густам аўтара.

Ёсць ва Уладзіміра даўняя мара. З ёю ён не расставаўся, калі вучыўся ў школе рабочай моладзі, з кожным днём яна мацнее і цяпер. Ён вельмі мала гаворыць пра яе, але яна хвалюе яго, прымушае працаваць, шукаць, знаходзіць. Валодзя вельмі хоча паступіць у Інстытут кінематаграфіі, каб стаць кінааператарам.

Добрая мара. Хочацца, каб яна спраўдзілася.

Д. РАДЗІНСКІ.

Фотаэцюд «Не перашкаджайце!..»

Стары.

У сакавіцкім парку.

СЯРОД КНІГ

ШЧЫРАЕ І НАДУМАНАЕ

Я ўспамінаю першую кніжку Кастуся Цвіркі ў «шпалернай» вокладцы з паэтычнай, крыху прэтэнцыёзнай назвай — «Такія сэрцы ў нас», якая выйшла ў 1959 годзе. І хачу напомніць, як адгукнулася на яе крытыка.

Чытаем аднаго рэцэнзента: «Выразна адлюстраваны паэтам гэтыя іх рысы (маладых савецкіх людзей. — **М. К.**) у раздзеле «Казахстанскі жнівень»... Большасць вершаў вылучаецца прастатой і свежасцю... Тонкія і трапныя назіранні паэта выліліся ў запамінальныя малюнкі... Агульнае гучанне і пафас усёй кнігі ніяк не могуць знізіць (!) асобныя недапрацаваныя, слабыя вершы. Актуальнасцю тэматыкі, вобразнасцю адлюстравання жыццёвых праяў, добрай культурай верша характарызуецца зборнік К. Цвіркі».

Другі рэцэнзент піша з яшчэ большым захапленнем:

«Вершы яго вызначаюцца непасрэднасцю...

Ёсць у зборніку і творы даволі агульныя («Юнацтва ў дарозе», «Наша маладосць»), але большасць вершаў К. Цвіркі вабіць глыбокай шчырасцю пачуццяў, значнасцю і арыгінальнасцю паэтычнай думкі...

У паэта ёсць пачуццё сучаснасці, тая грамадзянская чуласць, якая дазваляе мастаку «трымаць руку на пульсе эпохі», адчуваць жывое дыханне рэчаіснасці... Адсюль гарачая ўсхваляванасць твораў, іх сучаснасць — нават калі аўтар піша на такія «адвечныя» тэмы, як каханне, дружба, любоў да роднай прыроды.

...У кніжцы няма ніводнага твора недапрацаванага, невыразнага».

І, нарэшце, трэцяя рэцэнзія — «Песню нялёгка скласці». Аўтар яе сцвярджае нешта зусім адваротнае: «Галоўны недахоп большасці вершаў Кастуся Цвіркі аб цаліне, уласцівы і многім іншым яго вершам, — залішні рацыяналізм, відавочная заданасць думкі...

Але калі гавораць, што «песню нялёгка скласці», дык маюць на ўвазе, галоўным чынам, не цяжкасці формы, а тое, што паэту трэба валодаць шчырым пачуццём і глыбокай думкай. Менавіта аб гэтым, і асабліва аб шчырасці пачуцця, трэба клапаціцца перш за ўсё маладому паэту».

Каму з трох рэцэнзентаў верыць? Першым двум ці трэцяму? Забягаючы наперад, скажу, што я цалкам на баку апошняга. Аднак у чым справа, чаму аўтары рэцэнзій так разышліся ў ацэнках зборніка? Справа тут, думаецца, не ў густах, а ў падыходзе да з'яў літаратуры, у прынцыповасці і адказнасці крытыка за свае слова.

Нам, чытачам, і, думаецца, пісьменнікам дужа надакучыла слоўная эквілібрыстыка, падобная цытаваным вышэй кавалкам з дзвюх першых рэцэнзій. Сказана, здаецца, многа, і разам з тым — нічога. Што можа прынесці такая «крытыка» пісьменніку (я ўжо не кажу пра чытачоў), тым больш, калі гаворка ідзе пра першую кнігу?

На жаль, у нас яшчэ і зараз нярэдка здараецца, што рэцэнзенты па-ранейшаму абмяжоўваюцца агульнымі разважаннямі аб змесце кнігі, аб яе настраёвасці і накіраванасці, прадракаюць аўтару хуткую паэтычную сталасць, а прафесіянальную гаворку аб творах як аб фактах літаратуры падмяняюць некалькімі, часам неістотнымі заўвагамі. А ці не лепш шчыра і добразычліва сказаць аўтару, што ў яго добра, а што блага, ад чаго трэба пазбаўляцца? Крытыка ж, мусіць, не толькі пасрэднік паміж чытачом і пісьменнікам, але яшчэ, і што галоўнае, іх настаўнік, іх выхавацель.

Беспадстаўнае захвальванне паэта, асабліва маладога, збівае з панталыку чытача і супакойвае, дэзарганізуе самога паэта.

Што гэта так, яскрава сведчыць другая кніжка вершаў Кастуся Цвіркі «Бягуць раўчукі». Паўтараю, у ацэнцы яго першага зборніка вершаў я на баку аўтара рэцэнзіі «Песню нялёгка скласці». Заспакоены пахвалой іншых рэцэнзентаў, малады паэт не прыслухаўся да слушных крытычных заўваг і ў новым зборніку паўтарыў многія недахопы сваёй першай кніжкі. А, між тым, паміж кніжкамі ляжыць значны прамежак часу — тры гады.

Адкрываецца зборнік «Бягуць раўчукі» вершам «Дарогі юнацтва» (памятаеце, у першай кніжцы — «Юнацтва ў дарозе»?). Паэт тут перапявае сам сябе, прытым у горшым варыянце. Верш гучыць агульна і дэкларацыйна, у ім няма сапраўднага пачуцця, рыфмуюцца выпадковыя, штучна ўзнёслыя словы:

Была ў юнацтве маім цаліна,
Пяскі казахстанскія гралі.
А сёння другая ў сэрцы вясна:
Ангарскія пеняцца хвалі!

Ізноў не стрывала душа: ідзі!
Ізноў было Мінска мала...

А далей грукочуць «колы сто гадзін, **коцяцца** перавалы», паэту, ці лірычнаму герою «хораша бачыць усход сонца», «дым ружовы над лугам», зямлю, абмытую срэбрам рос, што «вясёлкай шматцветнай заззяла», і г. д. І ўсё гэта для таго, каб выгукнуць у канцы верша:

Толькі заўсёды ў сэрцы маім
Будуць грымець дарогі!

Гэтая зададзенасць думкі (дарэчы, вельмі часта нязначнай, павярхоўнай) назойліва выпірае амаль з кожнага верша зборніка. «Сонца» напісана для таго, каб сказаць: «Ды ў сэрцы маім нязгасна гарыць сонца!» Верш «Тугія пупышкі ў дуба...» існуе толькі дзеля канцоўкі: «Пальюць на сівец, на камень з яе жалудовыя ліўні!»

Такіх прыкладаў можна прывесці безліч. Вось хоць бы яшчэ: «Дык хіба ж, скажыце, можна дзе пахаваць каваля?» («Смерць каваля»), «Счарнелыя (іх не адмыеш) і самыя чыстыя ў свеце!» («Рукі твае»), «Тут вось, у возеры гэтым, заўжды сэрцам натхненне я чэрпаю!» («Возера»), «У іх, бы ў маленькіх пялёначках, новая спіць вясна!» («Пупышкі»), «З зваркоў самы мірна, можа, а — гляньце — увесь у штыках!» («Вожык»), «Не зглядзеў, як маці ўжо ў кубку дае мне малако, што сцадзіла, цёплае п'ю, і ў жылы мае льецца зямная сіла!» («З поля каровы ідуць...»), «Тут — добра ведаў я цяпер — само сяло Крыніца!» («Крыніца»), «Няздарма жа на гэтай цудоўнай зямлі ўзрос найвялікшы Колас!» («На радзіме паэта») і г. д.

Як надакучаюць гэтыя стрэлы-канцоўкі, якія падаюцца з проста-такі вучнёўскай пунктуальнасцю (заўважце, нават клічнікі ў кожным радку прастаўлены!).

Вось верш «Госць». Думка яго зноў жа сфармулявана ў канцоўцы: «Не хачу нідзе, ніяк госцем быць і блізка я!» Наперадзе ж яе — цэлых шэсць строф, якія, так сказаць, «падрыхтоўваюць» гэтую думку:

Зноў я дома. Ад садоў
Пах плыве парэчкавы.
Тут не чуў я пяць гадоў
Звону кос за рэчкаю.

Мне б цяпер з братвою зноў
Выйсці ў шыр без меж,
Ну, а тут бацькі адно:
Пі ды еш.

Ледзь да дроў памкнуўся ў двор:
— Ты ж наш госць,
Кінь рыдлёўку, кінь тапор.
Проста злосць.

Так без спраў я і сядзеў,
Сум у сэрцы спеў.
Думаў: «Шчэ пабуду дзень»,
Ды не уцярпеў.

На цягнік — і зноў я ў Брацк,
Толькі рэйкі бліскаюць...

Верш пісаўся з сур'ёзнымі намерамі паказаць грамадзянскую чуйнасць лірычнага героя, сказаць чытачу штосьці важнае, істотнае. На жаль, добры намер не прынёс жаданых вынікаў. І бяда не толькі ў тым, што ў радках верша многа выпадковага, дзяжурнага (зацяганае «сум у сэрцы спеў», рыфма дзеля рыфмы), а ў тым, што ўвесь матэрыял верша не адпавядае «стрэлу», прыглушае яго. Як вынік, верш выклікае не хваляванне, а іранічную ўсмешку, ён гучыць амаль пародыйна.

Крытыка слушна звяртала ўвагу паэта на тое, што ён, губляючы пачуццё рэальнасці, падчас занадта азмрочваў рамантыку працоўных будняў моладзі, што праца студэнтаў на ўборцы цаліннага ўраджаю, напрыклад, падавалася паэтам як нешта непраўдападобна цяжкае, а сціплыя хлопцы выглядалі ў яго такімі стэпавымі волатамі. Гэтае ж самае назіраецца і ў некаторых вершах другой кніжкі К. Цвіркі. Загнаўшы машыны ў гараж, ідуць спаць «запыленыя, чумазыя — адны зубы блішчаць» шафёры (верш «З начной змены»). Каб акцэнтаваць гераічнасць начной працы шафёраў, паэт стварае проста-такі неверагодныя малюнкі: «ноч круцілі, як чэрці, баранкі пад навіссю хмар... Слабелі жылы, як скручаныя, і нехта, каб нас зваліць, клей, бясконцы, ліпучы, проста на вочы ліў... Зноў МАЗы ішлі, грукочучы, па пекле вываратняў і рвоў (?!)...»

Пасля гэтага нагрувашчвання «васьмі кругоў пекла» не выратоўвае верша і ўдала знойдзеная тут канцоўка:

Ідзём мы.
I водзіць убокі нас.
А мо гэта
спакваля
Ад нашых шырокіх крокаў
Пакачваецца
зямля?

Прымітыўна гучаць вершы «Здзіўляліся хлопцы...», «Пастух», «Камбайнёрка маладая». Не стаў малады паэт першаадкрывальнікам у вершах «Пціч» (думка яго зводзіцца да таго, што «за ўсе рэкі яна прыгажэй»), «На радзіме паэта», «Рукі твае». Агульшчына і дэкларацыйнасць пануюць у вершах «Калгасны хор», «Возера», «Ручай», «Востраў свабоды».

Усё гэта рэчы, пра якія гавораць: не вынашаны яны ў сэрцы, не сагрэты аўтарскім пачуццём, не асветлены глыбокай і свежай думкай.

І з тым большай радасцю сустракаеш у зборніку сапраўдныя паэтычныя праблескі, творы, якія хвалююць, выклікаюць роздум, пакідаюць у душы след, якія неяк па-свойму адкрываюць нам і самога паэта. Такім адкрыццём у зборніку з'яўляецца верш «Я вас разумею, хлопцы». Кранае ён сваёй спакойнай, раздумліва-задушэўнай інтанацыяй, глыбокай чалавечай думкай:

Гляджу я з самотаю нейкай
На вашу магілу ў ядлоўцы.
Хоць вусны і сцяты навекі,
Я вас разумею, хлопцы.

Апошні радок, які заключае кожную страфу верша, нясе ў сабе галоўную думку, ён надзвычай змястоўны і эмацыянальны.

Праўда, калі быць прыдзірлівым, дык і чытаючы гэты верш можна папракнуць аўтара ў некаторых недаглядах (не тое слова «жвавы», яно прыцягнута толькі дзеля рыфмы са словам «травы», дысанансам з задушэўнасцю твора гучыць збітае «каваныя брудныя боты»), але, паўтараю, верш гэты — несумненны здабытак паэта.

Неблагое ўражанне пакідаюць вершы «Людзі», «Бягуць раўчукі», «Ленін па свеце ідзе», «Чатыры кляны». Яны вылучаюцца сярод іншых перш за ўсё шчырасцю пачуцця і сэнсавай напоўненасцю. Праўда, гучанне іх крыху прыглушана недапрацаванасцю асобных мясцін. Часам у іх не знойдзена тое адзінае слова, якое павінна быць толькі тут і нідзе больш, часам залішне прамалінейна выказана думка.

Спадабаліся мне таксама некаторыя лірычныя вершы К. Цвіркі: «Асенняя радасць», «Вы, пэўна, бачылі ў верасні», «Казка», «У пару бусліных прылётаў...». Прываблівае іх светлы, радасны настрой, шчырае пачуццё захаплення прыгажосцю жыцця.

Хочацца закончыць гаворку аб кнізе «Бягуць раўчукі» пажаданнем, каб аўтар яе быў больш патрабавальны да сябе, каб не шукаў лёгкіх шляхоў у паэтычнай працы, не браў тое, што ляжыць на паверхні. Толькі тады ён здолее знайсці сябе, праявіць паўней тое добрае, чым вылучаюцца яго лепшыя вершы.

М. КАВАЛЬ.

К. Цвірка. «Бягуць раўчукі». Вершы. Дзяржаўнае выдавецтва БССР. Мінск, 1962.

паглядвала на двор, на вуліцу. Яшчэ трохі от так, — і — чаго добрага — суджаны ля варот паявіцца, вернецца ў хату, а гэтыя тырчаць і тырчаць, як стража!

Нецярплівасць раптам перайшла ў злосць, у рашучасць! Тырчаць, і няхай тырчаць! Ці канешне асцерагацца іх, туляцца перад імі! Калі на тое, і Яўхіма яна не баіцца! І Яўхім не астановіць яе! Няма ў яе страху! Проста шуму, гаворкі лішняй не хацелася! Калі ж так, няхай тырчаць там сычы старыя! Пройдзе яна і так!.. Ганна разаслала на ложку хустку, паклала матчыны чаравікі, андарак, кофту. Пройдзе і так!

Ужо калі завязвала моцным вузлом хустку-клунак, пачула — стары патупаў па сваёй палавіне: кончыў рэзаць бадылле. Апранаючы каптан, мімаволі слухала, лавіла — раптам бразнула клямка. Падаўся некуды! Не прайшоў паўз вокны; прытуліўшыся да шыбы, бачыла — выбіраецца на вуліцу! Там, на той палавіне, цяпер толькі старая! На дарозе к гумну, к лесу — толькі Сцяпан! Дарога к гумну амаль вольная!.. Пачула, як часта, быццам падганяючы, закалацілася сэрца.

Можа, удала зусім абыдзецца ўсё. Нібы напіцца, выйшла на палавіну старых — даведацца, што са свякрухай. Вось жа шчасце — старая, ледзь выйшаў Халімон, задрамала на прыпеку! Адно салодка плямкала, засынаючы.

Ганна ціха, стараючыся не стукаць, не рыпець падлогай, пайшла цераз пакой. Краем вагі адзначыла: старая заварушылася, але не прачнулася. Чуючы, як сэрца калоціцца ўсё часцей, усё весялей, як уся становіцца незвычайна імклівай, лёгкай, ступіла на ганак.

У той жа момант замерла: на двор цераз веснічкі ўваходзіў Яўхім. За варотамі быў конь, і Яўхім, мабыць, ішоў адчыніць вароты. Яна пачула, як адразу пацяжэла ўсё ў ёй, як нагам стала нядобра, але адолела гэты свой цяжар. Важка сышла з ганка, падалася дваром к хлявам, к гумну. Не думала, не разважала нічога. Не было чаго думаць. Толькі чакала.

Ён, мабыць трохі сачыў услед, не мог зразумець, што да чаго. Але варот не адчыняў, сачыў, значыцца. Потым за некалькі шырокіх скачкоў падляцеў да яе, пераняў. Стаў наперадзе: твар у твар.

— Куды?

Так, абы не маўчаць, яна адказала:

— От... схаджу... Праведаю сваіх...

— А ето?

Ён пацягнуў клунак, хацеў паглядзець, што там.

— Ето — не тваё...

— Дай!

— Не тваё, кажу!

Ён тузануў за клунак, з клунка высунуўся чырвоны насок чаравіка.

— Ідзі ў хату! — загадаў Яўхім.

Яна не кранулася.

— Ідзі! Не ўводзь у гнеў!

Ганна хоць бы варухнулася.

— Чуеш? — закрычаў Яўхім. Каля вачэй яго скура нядобра пачырванела.

— Не крычы! — Ціха, цвёрда яна прамовіла: — Не пайду!

— Не пойдзеш?..

Раптам голас яго аціх. Вочы пакруглелі, пранізліва, востра закалолі яе. Калолі нязводна, няўхільна.

— А!.. — дзіўна пракаўтнуў ён.

Толькі цяпер дайшло да яго ўсё. Губы яго скрывіліся, задрыжалі; ён на момант разгубіўся.

— От яно што!..

Ён памаўчаў. Штосьці быццам растала ў ім. Цішэй, мякчэй, нібы з вінаватасцю, сказаў ёй:

— Ідзі ў хату!

— Не пайду.

Ён пачакаў, перапытаў, спадзеючыся яшчэ:

— Не пойдзеш?

— Не.

Зноў змоўк. Але тады, як маўчаў, проста ўвачавідкі — бачыла Ганна — мяняўся: цвярдзелі губы, халаднеў, наліваўся шаленствам позірк.

От, было чаго хавацца, чакаць зручнага моманту! Лёс усё-такі звёў, паставіў твар у твар! Не ўхілішся! І няма чаго ўхіляцца! І так доўга гнулася, баялася! Хопіць ужо!

— Ну от, усё! — сказала дзіўна спакойна. Ступіла, хацела пайсці.

— Усё?!

Ён хапіў яе за плячо. Рука была, як жалезная, і позірк поўны нянавісці. «Зараз ударыць... Зараз...» — яна не дадумала, што можа быць зараз; можа быць, зараз заб'е. Але дзіўна — страху не было. Усё адно! Чым так жыць...

— Пусці!

Мелькам заўважыла: ад павеці, набычыўшы галаву, важка ідзе Сцяпан.

— Усё?!! — Яўхім раптам ухапіў яе за шыю, з нянавісцю тузануў уніз, ашалела, са ўсёй сілы ўдарыў наском па назе. Ганна ледзь устаяла. У другі раз Яўхім ударыць не ўправіўся: на яго накінуўся Сцяпан, ірвануў ззаду за каўнер. Ірвануў так, што перахапіла, здушыла горла.

Яўхім крутнуўся, вырваўся, але Сцяпан насеў зноў.

— Пусці яе! — крыкнуў Яўхіму запалены. Яўхім прасіпеў з лютасцю, з пагрозай:

— Не суйся, смаркач!

— Пусці!!!

Яўхім кінуў Ганну, вырваўся, даў Сцяпану ў грудзі так, што той адляцеў к плоту. Сцяпан тут жа ўскочыў, кінуўся на Яўхіма зноў, і зноў паляцеў к плоту, ды так, што стукнуўся патыліцаю.

— А-а! — закрычаў ён з болю, злосці, бяссілля.

Ускочыў зноў, хацеў быў кінуцца к Яўхіму, але раптам схамянуўся, поўны помслівага шалу, шыбануў к павеці. Ганна, што была ўжо наводдаль, убачыла, як ён ухапіў ля дроў сякеру, трымаючы яе перад сабою, набычаны пайшоў зноў на Яўхіма.

Яўхім, гатовы ўжо кінуцца да Ганны, таксама ўбачыў Сцяпана. Трывожна стаў. Ступіў некалькі крокаў назад.

— А ты, байструк!..

Голас застраў у горле. Бачачы ўвесь час Сцяпана, павёў вачыма поблізу: які-небудзь друк! Кінуўся к плоту, ірвануў штакеціну.

— Сцяпанко!!! — уварваўся раптам крык жаху. Глушачыха зляцела з ганка.

Ломячы рукі, з лямантам кінулася да сыноў.

— Сцяпанко!!! Яўхімко! Божачко!.. Сцяпанко!!!

Убегла між абодвух, раскінула рукі, нібы аберагаючы аднаго ад другога.

— Пакруціліся!.. — Яна падышла к Сцяпану, які стаяў ужо нерашуча, узяла сякеру. — Кінь! — крыкнула Яўхіму...

Ганна як бы схамянулася. Скінула здранцвенне, подбегам пайшла з двара к свірну, к загуменню. Управілася яшчэ ўявіць увагай, што на двор павалілі людзі...

Неўзабаве то подбегам, то бегам дабралася яна да лесу, пабегла мокраю сцежкаю. Там і тут яна паслізквалася на траве, раз упала, выцялася моцна бокам, падрапала скроню аб нешта, але не спынілася.

Пайшла цішэй толькі тады, калі дабегла да балота. Далей сцежка павяла яе між чэзлага балотнага алешніку і беразняку. Вада тут не заўсёды перасыхала і летам, цяпер жа асеннія дажджы яшчэ падбавілі яе. Пад лапцямі спачатку ўгіналася ды хлюпала, потым ногі сталі ўжо раз-пораз правальвацца, усё часцей, усё глыбей; чорная ліпкая гразь, як халодным жалезам, абцяла голыя калені. Ісці хутка, без перадыху станавілася ўсё трудней: пачала зусім выбівацца з сілы. Сэрца аж заходзілася, ногі падгіналіся, рукі дрыжалі — вось-вось выпусціць клунак.

Але не спынялася. Не магла спыніцца. Хоць знарок падалася па гэтай малаходжанай сцежцы, напрасткі на Глінішча, усё ўслухоўвалася, ці не чуваць ззаду хлюпання, трэску ламачча, ці не гоняцца ўслед.

Толькі як перабралася на другі бок балота, перадыхнула момант. Нібы гнаў хто, скора перайшла астравок, падалася зноў у гразь, у дрыгву. Вымаклая, знясіленая зусім дабралася яшчэ да аднаго астраўка, ужо недалёка ад глінішчанскай грэблі. Удзень з гэтага астраўка былі добра відны вербы на глінішчанскіх могілках і нават крайнія стрэхі, але цяпер хутка цямнела. Недалёкая грэбля і тая ўжо толькі ўгадвалася.

У яе ледзь хапіла сілы, каб перабрацца цераз гэту рэшту балота. Часам думала, што ўжо і не выйдзе на сухое: так і ўпадзе ў твань, застыне.

Глінішчанская грэбелька здалася як цуд. Адкуль толькі сілы дадалося, калі пайшла па ёй, цераз масток паўз выган, паўз вербы могілак.

(Заканчэнне на 4-й стар.).

УКРАІНСКАЯ КНІГА Ў МІНСКУ

На кніжных паліцах мінчан паявіліся новыя ўкраінскія выданні. Іх можна набыць у Мінску. У Цэнтральным кніжным магазіне сталіцы працуе пастаянны аддзел «Украінская кніга».

Цудоўна выдадзеныя і ілюстраваныя творы Шаўчэнкі, Франка, Рыльскага, Бажана... Рэдка хто ўтрымаецца, каб не пачытаць украінскіх класікаў у арыгінале.

Першая партыя літаратуры з братняй рэспублікі была завезена ў Мінск каля года назад. Яна хутка разышлася. Другую доўга не высылалі, і дырэкцыя магазіна паслала ў Кіеў спецыяльнага прадстаўніка. Паступова сувязі паміж работнікамі двух сталічных кнігагандляў наладзіліся. Аддзел «Украінская кніга» стаў пастаянным.

У гэтыя дні ў магазін прыбыла новая партыя літаратуры.

— Якія кнігі, выдадзеныя ў Кіеве, карыстаюцца найбольшым попытам у пакупнікоў?

На наша пытанне адказаў намеснік дырэктара магазіна Ул. Годас.

— Мінчане ахвотна купляюць «Кабзара» Шаўчэнкі. Мы прадалі ўжо каля 500 экземпляраў. Верш Шаўчэнкі «Запавет» на Украіне выдалі ў перакладзе на 44 мовы. Гэта невялікая, памерам у два запалкавыя карабкі, кніжачка, выклікае немалую цікавасць у кнігалюбаў. Хутка разыходзіцца таксама зборнік народных украінскіх песень пра каханне «Струны сэрца», кніга «Украінскія народныя прыказкі і прымаўкі».

Сярод новапаступіўшай літаратуры — творы ўкраінскіх раманістаў І. Ле, Ю. Смоліча, Н. Рыбака. Асаблівай увагай карыстаецца бібліятэчка паэзіі. Гэта каля 30 аднолькава аформленых зборнікаў з факсіміле паэтаў Ул. Сасюры, І. Няходы, М. Упеніка, М. Нагнібяды, А. Підсухі, Л. Забашты і інш. Кнігі выдадзены цудоўна. Не шкодзіла б нашым выдаўцам пераняць вопыт украінскіх таварышаў.

Магазін вядзе пастаянны ўлік попыту чытачоў. Работнікі аддзела знаёмяцца з тэматычнымі планамі ўкраінскіх выдавецтваў, запаўняюць бланкі заказаў, якія паступаюць з Кіева. Добра абслугоўваюць пакупнікоў работнікі аддзела А. Барысенка, Л. Шаблоўская. Адзін з гасцей сталіцы пакінуў у кнізе водгукаў такі запіс: «З прыемнасцю, радасцю і гордасцю адзначаю, што ў магазіне выдатна прадстаўлена і добра прапагандуецца ўкраінская літаратура. Жадаю, таварышы, поспеху ў рабоце. В. Палішчук».

— Украінскія выданні, — заканчвае свой расказ тав. Годас, — дазволілі нам павялічыць тавараабарот на тры тысячы рублёў.

* * *

Вопыт работнікаў Цэнтральнага кніжнага магазіна ў Мінску заслугоўвае вывучэння і пашырэння. Украінскую кнігу будуць купляць і ў Брэсце, і ў Гомелі, і ў Магілёве. Магчыма, надышоў час адкрыць у Мінску спецыяльны магазін па продажу кніг на мовах народаў СССР.

М. АЛІН.

У Мінску, на абутковай фабрыцы імя Тэльмана, устаноўлен помнік правадыру нямецкага рабочага класа Эрнсту Тэльману. Помнік высечаны з граніту беларускімі скульптарамі Сяргеем Вакарам і Львом Гумілеўскім.

Фота М. Рубінштэйна.

НАШЫ ГОСЦІ

ПАД ГУКІ РУБОБ

Якая багатая і бясконца разнастайная музычная культура братніх савецкіх народаў! У кожнага з іх — свае непаўторна яркія, прываблівыя песні і танцы, свае нацыянальныя спецыфічныя інструменты, якія ў руках вопытных музыкантаў заўсёды гучаць свежа, арыгінальна і мілагучна. Вось чаму праезд у беларускую сталіцу на гастролі Дзяржаўнага ансамбля рубобістак Таджыкскай ССР (кіраўнік — заслужаны дзеяч мастацтва Ш. Бабакалонаў) выклікаў немалую цікавасць у мінчан.

Гэты даволі папулярны ў Сярэдняй Азіі жаночы мастацкі калектыў названы ансамблем не выпадкова. Большасць яго ўдзельніц не толькі дасканала валодае тэхнікай ігры на струнным шчыпковым інструменце рубоб (адсюль і назва—«ансамбль рубобістак»), але і ўмеюць зладжана, натхнёна спяваць пад уласны акампанемент, а некаторыя з іх нават ігрэзліва танцуюць. У гэтым нашы гледачы пераканаліся, пабываўшы на канцэртах таджыкскіх артыстаў у памяшканні Мінскага цырка.

Чым жа вабіць мастацтва нашых гасцей? У першую чаргу сваёй глыбокай народнасцю, прастатой выканання і той выключнай сціпласцю, якая ўласцівая сапраўдным спевакам і музыкантам. Не так ужо лёгка, як можа здацца збоку, адначасова спяваць і іграць на старадаўнім народным інструменце; тым больш, не пасобку, а ў калектыве. Найменшая недакладнасць, няўважлівасць артыста і — гарманічнасць, стройнасць гучання ўсяго ансамбля адразу парушыцца. Але таджыкскія артысткі-рубобісткі, відаць, добра падрыхтавалі свой рэпертуар: кожны харавы твор выконваецца імі інтанацыйна чыста, з эмацыянальнай выразнасцю. Яны задушэўна спяваюць пра свае прыгожую сонечную рэспубліку («Цудоўны Таджыкістан» Ф. Салеева), пра радасць жыцця і шчасце свабоднай працы на роднай зямлі («У нашым краі» Ш. Бабакалонава і «Шчасце» З. Шахідзі), услаўляюць у песні перадавых працаўніц бавоўнаўборачных палёў («Песня бавоўнаўборшчыц»).

Творчасць ансамбля вельмі сугучная з задачамі сённяшняга дня. На роднай, аптымістычная і, што вельмі важна, — сучасная па сваім характары, яна раскрывае тое, чым жывуць цяпер працаўнікі Савецкага Таджыкістана, як яны здабываюць «белае золата», будуюць на крутых памірскіх схілах Нурэкскую ГЭС. Сучаснае жыццё братняй нам рэспублікі па-мастацку адлюстроўваецца на эстрадзе не толькі ў харавым рэпертуары, але і ў нацыянальных танцах «Маладзёжны» (выканаўца Г. Міршуамева), «Нурэк», «Бавоўна» (салістка—заслужаная артыстка ТССР М. Карымава і танцавальная група).

Апроч таджыкскага танцавальнага мастацтва ў канцэртнай праграме гасцей былі шырока прадстаўлены танцы розных народаў свету—цэйлонскі, афганскі, арабскі. Але з асаблівым захапленнем быў прыняты гледачамі індыйскі танец у выкананні лаўрэата V Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў Флоры Кайдані. Нязменны спадарожнік танцораў — выканаўца на таджыкскім ударным інструменце — дойры А. Асліеў. У суправаджэнні ігры гэтага віртуознага народнага музыканта, які валодае выключным пачуццём рытму, ішлі ўсе танцавальныя нумары. Але А. Асліеў не абмяжоўваўся адной роллю акампаніятара: ён паспяхова выступіў у канцэрце разам з інструментальным трыо і як саліст — выканаўца некалькіх музычных імправізацый.

Заключная частка праграмы гасцей была прысвечана творчасці салісткі Таджыкскай філармоніі народнай артысткі рэспублікі Ш. Муладжанавай, вядомай далёка за межамі Сярэдняй Азіі як выдатная камерная спявачка. За свой вялікі талент і майстэрства, самабытнасць, мастацкі густ, рэдкую прыгажосць голасу Ш. Муладжанаву празвалі ў Таджыкістане «залатым салаўём». Яна паспяхова выступала ў многіх краінах свету, пакарыўшы слухачоў цудоўным натхнёным спяваннем. З вялікім поспехам прайшло выступленне таджыкскай спявачкі ў Мінску. Яе рэпертуар амаль увесь складаецца з рамансаў і песень нацыянальных кампазітараў, творчасць якіх яна ўсюды прапагандуе з любоўю і сапраўднай гордасцю.

Калектыў таджыкскіх артыстаў паказаў у канцэртах любоўнае, беражлівае стаўленне да нацыянальных культурных багаццяў, уменне захапіць публіку сваімі самабытнымі песнямі і танцамі.

Г. ЗАГАРОДНІ.

Танцуе салістка ансамбля Г. Міржуамава. Фота М. РУБІНШТЭЙНА.

ЭТЫКЕТКА НА ЗАПАЛКАХ

Калі бярэш у рукі карабок запалак, адразу бачыш нейкую навіну. Этыкетка на карабку паведамляе пра выхад новых кніг, рэкамендуе выпісаць папулярныя часопісы і газеты, нагадвае пра гістарычную падзею ці дату. Так як і праз малюнкі на паштоўках і канвертах, як і праз паштовыя маркі, мы знаёмімся праз запалкавую этыкетку з выдатнымі архітэктурнымі будынкамі і збудаваннямі вялікіх гарадоў, помнікамі, цудоўнымі марскімі ўзбярэжжамі, азёрамі, багаццем нашай прыроды, лясамі, пушчамі, звярамі, птушкамі, рыбай, лекавымі раслінамі.

Калі ж да іх мільёны карабкоў запалак разыходзіцца за дзень па нашай рэспубліцы, а па ўсім Савецкім Саюзе — лічба дасягае 50 мільёнаў.

Барысаўскі, Гомельскі і Пінскі запалкава-фанерныя камбінаты выпускаюць за год два мільярды дзевяцьсот мільёнаў карабкоў запалак. Яны забяспечваюць сваёй прадукцыяй Украіну, Грузію і некаторыя вобласці РСФСР. Калі ў 1949 — 50 гадах гэтыя камбінаты карысталіся трыма ўзорамі этыкетак, дык ужо ў 1960 годзе яны мелі 122 віды, у 1961 годзе — 148 відаў, а ў 1962 годзе толькі за шэсць месяцаў гэта лічба дасягнула ледзь не васьмі дзесяткаў узораў.

Этыкетка на карабку запалак у нашай краіне— не толькі фабрычная марка або гандлёвая рэклама. Нездарма ж у нас час ад часу нават наладжваюцца выстаўкі запалкавых этыкетак, іх збіраюць заўзятыя калекцыянеры. Дарэчы, у Мінскім парку імя Максіма Горкага нядаўна адкрылася выстаўка такога роду, якая прыцягнула да сябе шырокую ўвагу гледачоў. Многія з іх зрабілі ў кнізе водгукаў шмат цікавых заўваг. І гэта правільна. Бо з ростам колькасці ўзораў этыкетак павінна расці і іх мастацкая вартасць.

Аднак кожны ўзор новай этыкеткі зацвярджаецца саветам, які створан пры Мастацкім фондзе БССР, або мастацкім саветам Гандлёвай палаты, калі гэта этыкеткі прызначаюцца на экспарт. Але справа датычыцца рэкламы аб спажывецкіх таварах.

Упраўленне лясной, папяровай і дрэваапрацоўчай прамысловасці пры Савеце народнай гаспадаркі БССР, — гаспадар фанерна-запалкавых камбінатаў, — зусім не цікавіцца якасцю этыкетак і з'яўляецца толькі зборшчыкам і арганізатарам заказаў. Упраўленне кніжнага гандлю БССР дало ўжо нямала добрых узораў этыкетак, якія прапагандуюць мастацкія творы. Але як дрэнна ставіцца «Саюздрук» да вырабу этыкетак, што павінны інфармаваць шырокія масы аб выданні грамадска-палітычных і мастацкіх часопісаў, рэспубліканскіх газет! Чаго варта, напрыклад, этыкетка, на якой напісана «Читайте журнал «Беларусь». Больш на ёй няма ні слова. Няўжо нельга было напісаць, што гэта грамадска-палітычны і мастацкі часопіс, што ён багата ілюструецца і з'яўляецца органам Саюза пісьменнікаў. І ўсё гэта зрабіць на фоне вокладкі «Беларусі». І ці варта было пісаць тры словы на дзвюх мовах?

Такая ж якасць этыкетак і пра цэнтральны орган Камуністычнай партыі Беларусі — газету «Звязда». Чаму не знайшлося кемлівасці ў людзей, якія распаўсюджваюць друкаванае слова, напісаць, што газета «Звязда» — самая папулярная і старэйшая газета Беларусі.

Рэкламныя этыкеткі аб спажывецкіх таварах або тыя этыкеткі, якія прапагандуюць сельскагаспадарчыя веды, дасягненні нашай народнай гаспадаркі, навукі і культуры таксама робяцца безгустоўна і абыякава. Асабліва гэтым вызначаецца серыя этыкетак аб пчалярстве. А хіба можна прадастаўляць тыражы, якія дасягаюць не двух мільёнаў, для халтуры, безгустоўшчыны?

Хаця памер этыкеткі карабка запалак і маленькі, а ўсё ж такі на ёй варта паставіць прозвішча мастака, якое пакуль што стаіць толькі ў ганарарнай ведамасці. Гэта дапаможа пазбавіцца ад халтуршчыкаў і ў пэўнай меры зацікавіць здольных і таленавітых мастакоў. Дарэчы, нашы паліграфічныя прадпрыемствы маюць поўную магчымасць выпускаць на этыкетцы мініяцюрную рэпрадукцыю з выдатных твораў жывапісу, графікі і іншага мастацтва. Мастацкая этыкетка папоўніць альбомы калекцыянераў не ўзорамі безгустоўнай мазні, а рэпрадукцыямі сапраўды мастацкіх твораў.

У першыя пасляваенныя гады паліграфічная прамысловасць Беларусі толькі аднаўлялася і нашы запалкавыя фабрыкі вымушаны былі пасылаць заказы на друкаванне этыкетак у г. Балашова (РСФСР). Але чаму гэта робіцца і па сённяшні дзень? Адарванасць ад нашай рэспублікі гэтай друкарні спрыяе бескантрольнасці і выпуску прадукцыі нізкай якасці. Цяпер ёсць поўная магчымасць размеркаваць заказы на запалкавыя этыкеткі ў нашых рэспубліканскіх паліграфічных прадпрыемствах, якія маюць куды лепшую тэхніку ад перагружанай заказамі раённай друкарні.

А Упраўленне лясной, папяровай і дрэваапрацоўчай прамысловасці пры СНГ БССР павінна быць не толькі рэгістратарам і заказчыкам, а несці таксама адказнасць за мастацкую якасць масавай запалкавай этыкеткі. Этыкетка павінна быць змястоўнай і мастацкай.

С. КОЙДАНАЎСКІ.

КОНЧАНА ЎСЁ ТОЕ...

(Заканчэнне. Пачатак на 2-й і 3-й стар.).

Падалася па загуменню. Пайшла тут не таму, што баялася трапляцца на людскія вочы, — не хацела зноў лезці ў гразь на вуліцы.

Школа была на другім канцы сяла сярод вялікага абгароджанага пляца. Ганна некалькі разоў бачыла яе здалёк, калі ехала паўз Глінішчы. Цяпер у школе было цёмна, толькі збоку, заўважыла Ганна падыходзячы, яснела паска зямлі. Там і праўда свяцілася акно, завешанае белай фіранкай. Ганна знайшла ўпоцемку ганак, ступіла на парог, пацягнула за клямку дзвярэй. Дзверы адчыніліся. У калідоры яна ўбачыла нітачку святла ўнізе, намацала яшчэ клямку.

Ганна адчыніла гэтыя дзверы і ўбачыла Параску, якая сядзела каля стала са сшыткамі.

— От і я...

Клунак выпаў з яе рук.

Толькі ўранку стала як бы прыходзіць у прытомнасць. Хоць і нібы цераз туман, стала бачыць, чуць навакольнае.

Усё тут было нязвычна. І вокны вялікія, светлыя, і пляц шырокі за вокнамі, і выгляд балота іншы, як у Куранях. І дом сам быў такі вялікі, са столькімі дзвярыма і пакоямі, што дзіву можна было дацца. Пасярод дома ад ганка ішоў калідор, з якога ў адзін бок жаўцела двое дзвярэй, а ў другі трое. Двое дзвярэй, што налева, вялі ў два прасторныя пакоі, сярод якіх стаялі радамі чорныя, з карычневымі бакамі столікі для вучняў, стаялі на падстаўках чорныя з белаватымі языкамі ад крэйды дошкі У адным з гэтых пакояў была шафа, поўная кніг і сшыткаў: у другім на сцяне вісела карціна з нейкімі зялёнымі і жоўтымі плямамі, з блакітнымі вілюжынамі. Карціна гэта чамусьці называлася картаю і нібы паказвала зямлю нашу, Беларусь...

З другога боку было яшчэ тры пакоі, у большых з якіх жылі Параска і яшчэ адна настаўніца Галіна Іванаўна, худая, кучаравая, мабыць, злая; пасярод гэтых двух пакояў ціснулася вузенькая кухня з печчу...

Ганна ледзь управілася з цёткай Агапай, што прыбягала раней кожны ранак сюды, выпаліць печы, як і двор, і калідор, і пакоі сталі поўніцца дзіцячымі галасамі. Дзеці так шумелі, што Галіна Іванаўна некалькі разоў выходзіла са свайго пакоя і крычала, каб сціхлі. Але сціхлі галасы надоўга толькі тады, калі адзвінеў званок і настаўніцы са сшыткамі і кніжкамі зніклі ў класах. Так было ўвесь дзень: дом то аціхаў, то поўніўся такім вірам гоману і крыкаў, што здавалася, як шыбкі трымаюцца. Як каму, а Ганне падабаўся гэты голас, гэтае кіпенне, ён весяліў, бадзёрыў яе. Калі пачыналіся заняткі і з-за дзвярэй класаў чутны былі адно ціхія галасы каго-небудзь з малых ці настаўніц, ёй хацелася крыкаў дзіцячых, іх весялосці.

Сярод гэтага нязвычнага жыцця Ганне больш верылася, што от і для яе пачынаецца інакшае, нязнанае, добрае жыццё. Гэта вера свяцілася ў душы, калі з ахвотай і ўдзячнасцю да Параскі мыла пакой, калі ўпраўлялася на кухні, калі з дзецьмі выцірала столікі, прыбірала пасля заняткаў...

Усё ж радасць і веру ледзь не ўвесь час хмарыла трывожнасць. Усё чакала: прыбяжыць Яўхім...

Ён прыбег на трэці дзень. Пад вечар важкі, рашучы ўваліўся ў Парасчын пакой.

— Вам чаго? — пачула Ганна з кухні.

— Ганна ў вас?

Ганна пазнала: ён. Выведаў, знайшоў... Не здзівілася: каб ён ды не знайшоў, ды адступіўся так адразу!

— А вы хто? — запыталася Параска.

— Чалавек я. Мужык яе, калі не знаеце!

— А! Цяпер знаю. — Параска гаварыла спакойна, аж дзіва. — Вы, мусіць, хочаце, каб яна вярнулася к вам? — Не дала яму сказаць, заявіла непахісна: — Дык я магу перадаць: яна да вас не вернецца!

— Вернецца ці не, ето маё дзело! — абрэзаў яе ён.

Ганна магла б не выходзіць. Але ёй было няёмка туліцца ў схоўцы, даваць такі клопат адной Парасцы, хавацца за чужой спіною.

Дзіўна, ніякай трывогі, ніякага страху не было, калі ўвайшла ў Парасчын пакой, яму на вочы.

— Чаго явіўся? — сказала яму жалезным голасам.

— Квацеру паглядзець захацелася! — Ён стаяў сярод пакоя, чырвоны ад ветру і злосці, у ботах, у паддзёўцы, з пугаю ў руцэ. «На калёсах прыехаў...» — прайшло ў яе галаве.

— Квацеру жончыну паглядзець захацелася! — паўтарыў ён, выдзяляючы асабліва: «жончыну».

— Паглядзі... — У яе голасе, ва ўсёй паставе была кплівасць, ганарыстасць.

— Бачу. Багато жывеш!..

— Непагано!

Ён павёў вачыма па пакою, непрыхільна зіонуў на Параску.

— Дак можа пара ўжэ кончыць ету кумедзію! — сказаў раптам мякчэй, згаворліва.

— Дак я ўжэ кончыла.

Ён пранізаў яе позіркам.

— Ето ты цвёрдо, насаўсім?

— Хопіць ужэ. Паспытала шчасця!

— Ну, глядзі! — І ў яго голасе зноў пачулася пагроза. — Штоб не пакаялася!

— Ето ўжэ мой страх! Толькі не бойся — не пакаюся!

— Я покуль — па добраму! — Ён як раней, гразіўся, а толькі — чула Ганна — сам не ведаў, што рабіць далей; але не паказваў выгляду.

— А потым — што? Прымусіце? — заступілася за Ганну Параска.

— Ето ўжэ наша дзело — што! — Яўхім люта зіркнуў на Параску. — Вам бы, барышня, лепей не сунуць носа сюды!

— Вы ўламіліся ў мой пакой ды яшчэ смееце абражаць мяне!

— Не пужайце! А толькі — не раю лезці ў наша дзело! — Ён зноў, ужо цвёрда зірнуў на Ганну. — Сабірайся!

— Зараз жа пабягу! Падажджы! — Ганна хоць бы варухнулася.

— Покуль не позно!

— Кончано ўсё тое. Значыць — позно не будзе!

— Ну, глядзі ж! — грозна сказаў ён. Хацеў ужо ісці, але затрымаўся. Чамусьці паведаміў: — Сцяпана бацько выгнаў. Не паяўляўся шчэ?

— Не...

— Паявіцца, канешне. У Вадавічах, у камуну палез!..

Пастаяў, памаўчаў, раптам апаліў злосцю, нянавісцю:

— Ну, глядзі ж! Усё адно— без мяне табе не жыць! Знай!

Ён стукнуў дзвярыма, важка затупаў у калідоры.

КОРАТКА

□ Карціны выдатнага рускага мастака А. Архіпава карыстаюцца вялікай папулярнасцю ў працоўных нашай рэспублікі. Яго палотны «Па рацэ Ака», «Прачкі», «Сялянка са збанам», «На Волзе» і іншыя з'яўляюцца шэдэўрамі рускага жывапісу. Днямі споўнілася сто год з дня нараджэння А. Архіпава. Да гэтай гадавіны работнікі Дзяржаўнай бібліятэкі імя Ул. І. Леніна падрыхтавалі выстаўку, прысвечаную мастаку. На выстаўцы — манаграфіі аб жыцці і творчасці А. Архіпава, альбомы рэпрадукцый карцін, паштоўкі. Выстаўку з цікавасцю аглядаюць наведвальнікі бібліятэкі.

□ У населеных пунктах Ціхонавічы, Асінцы і Старых, што на тэрыторыі калгаса імя Леніна Плешчаніцкага раёна, створаны і працуюць сельскія бібліятэкі на грамадскіх асновах. Іх узначалілі кнігалюбы — калгаснік камуніст Б. Зубрыцкі, настаўніца Н. Шакола, загадчык свінагадоўчай фермы калгаса Ул. Лапіцкі. Для гэтых бібліятэк Завішынская сельская бібліятэка выдзеліла каля 1.000 экземпляраў палітычнай, навукова-папулярнай, мастацкай, сельскагаспадарчай і іншай літаратуры.

«СВАБОДНЫ СВЕТ» БЕЗ ГРЫМУ

Марыя-Луіза шукае жыллё

Каля аднапавярховага дома № 55 на рымскай вуліцы Чэкіна— група паліцэйскіх. Яны не дазваляюць нікому наблізіцца да дома і асабліва ўважліва сочаць за тым, каб нічога не кідалі ў вокны. А навокал тоўпяцца мужчыны, жанчыны, дзеці.

Што ж адбылося тут, у бедным квартале Рыма? Чаму паліцэйскія патрулі адганяюць абураны натоўп людзей? Справа ў тым, што 26-гадовая Марыя-Луіза Сальферыні без дазволу ўлад заняла пустую кватэру ў маленькім доме. Ёй не было дзе жыць. Марыя-Луіза выйшла замуж год назад, калі Луіджы Буе вярнуўся з ваеннай службы. Дэмабілізаваны салдат не мог знайсці работы. Маленькая сям'я ледзь зводзіла канцы з канцамі. Калі шанцавала, Луіджы ішоў працаваць на кінастудыю Чынечыта. Ён удзельнічаў у масавых сцэнах. А часцей за ўсё работы не было. Тады папругі зацягваліся тужэй, і яшчэ больш асцярожна Марыя-Луіза траціла кожную ліру.

Маладажоны здымалі пакой у прыватным доме. За яго з іх бралі 25 тысяч лір у месяц. Гэта вялікая сума не толькі для чалавека, у якога няма пастаяннай работы... Хутка сям'я Буе запазычылася гаспадару. На працягу двух месяцаў яны не маглі плаціць за кватэру.

Настала немінучае. Іх проста выкінулі на брук. Але ж Марыя-Луіза праз два месяцы чакае дзіцяці. І вось у роспачы яна пайшла на крайні сродак. У суседнім доме ўжо гадоў дзесяць пуставала кватэра, у якой хаваліся дровы. Днямі Марыя-Луіза здолела праз акно пранікнуць у кватэру і забарыкадавацца там.

21 жніўня раніцаю ў дзверы пастукалі двое палцiэйскіх. Яны патрабавалі,каб маладая жанчына неадкладна вызваліла памяшканне. Яна адмовілася падпарадкавацца.

Паліцэйскія пайшлі, але справа на гэтым не скончылася. Новы паліцэйскі патруль акружыў дом. Пачалася асада. Паліцэйскія голадам хочуць прымусіць цяжарную жанчыну пакінуць жыллё. Але Марыя-Луіза вырашыла трымацца да канца. Жыхары навакольных дамоў—на яе баку. Ашукаўшы паліцэйскіх, яны здолелі кінуць ёй у акно пакет з ежаю. Вядома, наўрад ці Марыя Луіза здолее вытрымаць працяглую асаду...

Такая італьянская сталіца. Дзесяткі тысяч пустых кватэр, выдатныя новыя кварталы, прыгожыя зручныя дамы—і побач жанчына, якая ў роспачы б'ецца за права мець дах над галавою. І гэта не адзіны выпадак у хроніцы «Вечнага горада». Нядаўна група жанчын заняла вось таксама цэлы дом. Паліцыя сілаю выкінула іх адтуль. «Парадак» усталяваўся.

«Дом, мілы дом»...—спяваецца ў адной італьянскай песні. Для тысяч і тысяч людзей—гэта толькі мары ды словы з песні. Паўтараю, не таму, што ў Рыме няма кватэр, а таму, што яны каштуюць мільёны лір, якіх няма ў простага чалавека. Вось сутнасць трагедыі Марыі-Луізы Сальферыні і многіх тысяч такіх, як яна.

Яўген ЦІМАФЕЕЎ,
уласны кар. АДН.

«Аклахома-Кід» робіць долары

Амерыканская крымінальная паліцыя ў ліхаманцы. Зроблена злачынства, незвычайнае нават для Злучаных Штатаў. Украдзена сума ў два мільёны долараў. Бандыты зніклі бясследна. Але раскажам усё па парадку. Служачыя пошты Патрык Шэна і Фрэд Барэт атрымалі заданне ў спецыяльнай машыне перавезці шаснаццаць мяшкоў з атлантычнага курорта Кейп Коуд у Бастон. У мяшках знаходзілася выручка ўсіх банкаў Кейп Коуда. Машына з грашыма імчалася са скорасцю 70 кіламетраў у гадзіну. Шэна і Барэт нават не звярнулі ўвагі на легкавы аўтамабіль, што стаяў на ўзбочыне дарогі. Між тым, як толькі яны праехалі, з аўтамабіля выйшаў чалавек і паставіў на шашы знак, які забараняе рух.

На пустынным участку дарогі перад банкаўскай машынай раптам вырас паліцэйскі. Шэна і Барэт спыніліся і вылезлі з кабіны. У адно імгненне яны былі акружаны людзьмі з пісталетамі. Разумеючы, што супраціўленне бессэнсоўна, паштовыя служачыя кінулі зброю.

Ледзь толькі прыйшло паведамленне аб гэтым абрабаванні, як у амерыканскім друку зноў замільгала мянушка гангстэра № 1 —«Аклахома-Кіда». «Аклахома-Кід» або Роберт Уілкаксан — завадатар буйнейшай банды злачынцаў у ЗША. Уілкаксан паставіў сваю бандыцкую справу на шырокую нагу па ўзору саліднага капіталістычнага прадпрыемства. У «Аклахома-Кіда» ёсць нават свой уласны «тэхнічны дырэктар» — нейкі Альберт Нузбаум, які да драбнейшых дэталей плануе любое «мерапрыемства» гангстэраў. Банда мае свой уласны самалёт, кароткахвалевы радыёперадатчык, а яе начальнік мае браніраваную машыну, аснашчаную кулямётамі. Амерыканскія газеты пішуць, што шайка Уілкаксана ўжо абрабавала больш 30 банкаў.

Што ж перашкаджае амерыканскай паліцыі ізаляваць злачынцаў і пасадзіць за краты? Агенты ФБР апраўдваюцца цяпер тым, што ў іх няма «ніякіх доказаў і адпраўных пунктаў для абвінавачання». Журналісты па-свойму тлумачаць падобную нерашучасць: «Аклахома-Кід» ужо даўно выплачвае зарплату не толькі паліцэйскім, але і чынам вышэйшым. Ці не таму пасля сенсацыйнага абрабавання на бастонскай шашы паліцэйскія да гэтага часу не знайшлі ніякіх слядоў, акрамя двух спаленых аўтамабіляў ды пустых мяшкоў, кінутых бандытамі?!

Даруецца свабода... п'янства

Не так даўно ў Паўднёва-Афрыканскай Рэспубліцы быў прыняты так званы закон «аб сабатажы», паводле якога ўсякае парушэнне палітыкі апартэіду караецца ад пяці гадоў турмы да пакарання смерцю. Гэта новая расісцкая выхадка была сустрэта гневам і абурэннем ва ўсёй краіне. І вось улады ПАР зрабілі выгляд, што гатовы пайсці на некаторыя ўступкі ў карысць карэннага насельніцтва краіны. Расісты вырашылі «ашчаслівіць» каляровых. У чым жа выявілася гэтая «дабрадзейнасць»? У тым, што ўрад Фервурда днямі адмяніў закон, які забараняў неграм, азіятам, мулатам і метысам купляць алкагольныя напіткі. Цяпер у магазінах паявілася нават віно з этыкеткамі на афрыканскіх мовах. Вось ужо сапраўды нічога не скажаш: поўнае раўнапраўе... Між іншым, каб гэтае «раўнапраўе» не было прынята за чыстую манету, новы закон яшчэ раз падкрэслівае, што «каляровыя не могуць піць у адным памяшканні з белымі і наведваць белыя кафэ і рэстараны». Але гэта, зразумела, дэталі. Галоўнае тое, што мясцовае насельніцтва цяпер зусім законна можа заліваць свае беды віном. «Замест грамадзянскіх правоў — бутэлька гарэлкі». —так каменціруе новы алкагольны закон аўстрыйская газета «Фольксштыме».

А. ГУРКОЎ.
(АДН).

На вераснёўскім ЭКРАНЕ

Цікавую гісторыю раскажа гледачам мастацкая кінааповесць «Споведзь», створаная рэжысёрам Ус. Вароніным на Адэскай кінастудыі па сцэнарыі М. Канюка і Н. Ражкова.

... Жыццё, якое ўступала на кожным кроку ў супярэчнасць з рэлігіяй, ставіла перад семінарыстам Васілём сотні пытанняў. Ён шукаў на іх адказу і не знаходзіў. Ён бачыў, як жорсткая фанатычнасць папа Фоція, няўмольны кодэкс двудушных законаў, якімі кіраваліся служкі культу, давялі да вар'яцтва яго школьнага таварыша Саву. Сумненні ўсё глыбей закрадваюцца ў яго душу. Іх канчаткова рассейвае настаўнік Васіля, царкоўны мастак Благоў, які адракаецца ад бога. Васіль пакідае семінарыю...

А вось другі фільм.

Суровыя паўночныя моры, буры і штормы; суровыя, нешматслоўныя людзі, маракі, у якіх за вонкавай грубасцю тояцца чулыя і добрыя душы; паэзія бясконцых палярных начэй, туманаў і халодных свінцовых хваляў, — усё гэта ёсць у аповесцях маладога пісьменніка Віктара Канецкага.

На кінастудыі «Масфільм» экранізаваны адзін з першых твораў В. Канецкага «Шлях да прычала». Гэта фільм аб жыцці і гераічных буднях маракоў-выратавальнікаў.

У фільме здымаліся папулярныя кінаакцёры Б. Андрэеў, О. Жакаў, В. Нікулін, Г. Віцін, І. Багалюбаў, Л. Гай, П. Віннік і інш.

Выкліча цікавасць у гледачоў літоўскі кінафільм «Індыкі». Гэта сатырычная камедыя, якая высмейвае буржуазны быт і норавы дасавецкай Літвы. Цікава, што галоўныя «героі» фільма... індыкі, самыя звычайныя індыкі. З іх усё і пачалося ў вёсцы.

«Нахабнічак». У ролі Мішкі Вова Сямёнаў.

«Споведзь». Сава — артыст З. Антонаў (злева) і Васіль — артыст І. Бортнік.

Адначасова з камедыйнымі эпізодамі фільм «Індыкі» раскрывае душэўнае багацце і ўнутраную прыгажосць простых людзей літоўскай вёскі, падкрэслівае ўбогасць інтарэсаў кулака і папа...

... Здавалася б, радавацца і радавацца жыццю маленькаму Мішутку! У яго ж столькі важных спраў — і выкупацца ў рацэ з хлапчукамі, і падражніць даўняга ворага — папова сынка... Але падзеі «дарослага» жыцця ўсё часцей і часцей урываюцца ў дзіцячы свет Мішкі...

Так пачынаецца кінааповесць «Нахабнічак», створаная рэжысёрам Я. Карэлавым на кінастудыі «Масфільм» па матывах «Данскіх апавяданняў» М. Шолахава. Яна адлюстроўвае адзін з эпізодаў грамадзянскай вайны і першых год Савецкай улады на Доне.

Фільм даносіць да гледача галоўную ідэю шолахаўскага твора: веру ў перамогу жыцця, у перамогу тых, хто ідзе ўперадзе пад вялікім сцягам камунізма.

У цяжкія для маладой Савецкай рэспублікі дваццатыя гады адбываецца таксама дзеянне новай шырокаэкраннай аповесці «Бі, барабан», пастаўленай маладым рэжысёрам А. Салтыковым на кінастудыі «Масфільм» па сцэнарыі С. Ермалінскага і А. Хмеліка. Гэта кінакарціна аб адным з першых атрадаў юных ленінцаў, аб зараджэнні піянерскай арганізацыі, аб барацьбе піянераў з беспрытульнасцю і скаутамі.

З зарубежных фільмаў гледачы змогуць прагледзець: чэхаславацкі—«Песня аб шызым голубе», кітайскі—«На далёкай граніцы», югаслаўскі—«Марцін у воблаках», італьянскі—«Падарожжы Адысея», амерыканскі—«Прыгоды Гекльберы Фіна», кінакарціну вытворчасці кінастудыі ДЭФА (ГДР)—«Прафесар Мамлок» і інш.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. Ул. ІВАШЫН, А. Н. МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), М. Г. ТКАЧОЎ, І. З. ШАРАХОЎСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Г. Р. ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск.
Адрас рэдакцыі: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі—3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара—3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры—3-22-04, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03
«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу
АТ 01266.
Друкарня выдавецтва «Звязда».